

T. C.
MUĞLA SITKI KOÇMAN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ BİLİM DALI

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMEN ADAYLARININ
KÜLTÜRLERARASI FARKINDALIKLARI VE İLETİŞİM
BECERİLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

GÜLİN KAZAZİ ALPER

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ŞUBAT, 2024
MUĞLA

**T. C.
MUĞLA SITKI KOÇMAN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ BİLİM DALI**

**SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMEN ADAYLARININ
KÜLTÜRLERARASI FARKINDALIKLARI VE İLETİŞİM
BECERİLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

**GÜLİN KAZAZİ ALPER
ORCID NO: 0000-0003-3593-7859**

**TEZ DANIŞMANI
PROF. DR. İBRAHİM GÜNER**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**ŞUBAT, 2024
MUĞLA**

JÜRİ ONAY SAYFASI

Gülin KAZAZİ ALPER tarafından hazırlanan “Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Kültürlerarası Farkındalıkları ve İletişim Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” başlıklı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği ile Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı, Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı’nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. İbrahim GÜNER
Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı
Jüri Başkanı – Tez Danışmanı

Prof. Dr. Salih CEYLAN
Temel Eğitim Anabilim Dalı
Üye

Dr. Öğrt. Üyesi Mustafa GİRGİN
Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi
Anabilim Dalı
Üye

Tez savunma tarihi: 16/02/2024

Bu tez Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı’nda Yüksek Lisans Tezi olması için gerekli şartları yerine getirmektedir.

Prof. Dr. Şevki KÖMÜR
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

ETİK BEYANI

Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Tez Yazım Kılavuzuna uygun olarak hazırlanan “Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Kültürlerarası Farkındalıkları ve İletişim Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” başlıklı Yüksek Lisans Tez çalışmasında;

- Tez içinde sunulan veriler, bilgiler ve dokümanların akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde edildiğini,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçların bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunulduğunu,
- Tez çalışmasında yararlanılan eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterildiğini,
- Kullanılan verilerde ve ortaya çıkan sonuçlarda herhangi bir değişiklik yapılmadığını,
- Bu tezde sunulan çalışmanın özgün olduğunu,

bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim. 16 /02 /2024

İMZA

Gülin KAZAZİ ALPER

Bu tezde kullanılan ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu’ndaki hükümlere tabidir.

ÖZET

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMEN ADAYLARININ KÜLTÜRLERARASI FARKINDALIKLARI VE İLETİŞİM BECERİLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

GÜLİN KAZAZİ ALPER

Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. İBRAHİM GÜNER

Şubat 2024, 73 sayfa

Gelişen ve değişen dünya ile birlikte insanların daha fazla kültürlerarası temasta, iletişimde ve etkileşimde bulunması daha çok ön plana çıkmıştır. Bu değişen ve gelişen dünya ile birlikte okullarda çeşitliliklerin arttığı öğrenci özellikleri ile değişen sosyal, kültüre ve entelektüel eğitim taleplerini karşılayabilecek deneyimlere ihtiyaç duyulmaktadır. Kültürel olarak çeşitliliğin artmasıyla beraber etkili eğitim sunabilmesine eşit eğitim imkânı için kültürel duyarlı öğretmenlere günümüzde ihtiyaç gittikçe artmaktadır. Kültüre duyarlı olma özelliği olmayan öğretmenlere günümüzde ihtiyaç gittikçe artmaktadır. Ayrıca öğrencilerin kültürlerinin, bu öğrencilerin öğrenmelerini önemli düzeyde etkilediğinin yeterince farkında değillerdir. Kültürel olarak çeşitliliğe sahip öğrencilerin kültürel deneyimlerini akademik öğrenmeleri ile yeterince bağdaştıramamaları öğrencilerin anlamlı öğrenme deneyimlerinden mahrum kalmalarına neden olabilmektedir. Farklı kültürden insanların kendi kültürlerini ve diğer kültürleri sorgulamak ve tanımak için etkileşimde bulundukları dinamik süreç “kültürlerarası” kavramı yansıtmaktadır. Kültürlerarası kavramı, farklı farklı kültürlerden gelen insanların birbiriyle olan etkileşimindeki iletişim yeteneğini vurgulamaktadır. Buradan hareketle bu çalışmada, Sosyal Bilgiler öğretmenliği bölümü öğrencilerinin kültürlerarası farkındalıkları ve iletişim becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu bağlamda öncelikle iletişim ve kültür kavramları üzerinde durulmuştur. İletişim öğeleri ve türleri açıklandıktan sonra eğitim kurumlarındaki iletişimin önemi açıklanmıştır.

Ardından kültürün özellikleri ve kültürü oluşturan faktörler açıklanmıştır. Daha sonra bu iki kavramın birbiri ile ilişkileri Sosyal Bilgiler öğretmenliği bölümü öğrenciler üzerinden incelenmiştir. Çalışmada anket tekniğinden yararlanılmış ve nicel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Katılımcıların iletişim becerileri düzeylerini ölçebilmek için “İletişim Becerileri Ölçeği” ve kültürlerarası farkındalıklarını ölçmek için ise “Kültürlerarası Duyarlılık Ölçeği” kullanılmıştır. Çalışmanın evreninin Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilgiler öğretmenliği bölümü öğrencileri oluşturmaktadır. Çalışmada kolayda örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Anketler yüz yüze olarak araştırmacı arasında uygulanmıştır. Elde edilen veriler SPSS 25.0 paket programı ile analiz edilmiştir. Analiz sonuçları incelendiğinde İletişim Becerileri Ölçeği ile Kültürlerarası Duyarlılık Ölçeği bakımından cinsiyete, öğrencinin sınıfına, sosyoekonomik sınıflara göre farklılık görülmediği, yabancı dil düzeyi, üniversite tercih sırası, yaşıtların geçtiği yer ve farklı ülkeden arkadaş edinme gibi faktörler arasında fark olduğu görülmüştür. Ayrıca İletişim Becerileri Ölçeği ile Kültürlerarası Duyarlılık Ölçeği arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar kelimeler: kültürlerarası duyarlılık, iletişim becerileri, sosyal bilgiler öğretmenliği

ABSTRACT

INVESTIGATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN INTERCULTURAL AWARENESS AND COMMUNICATION SKILLS OF SOCIAL STUDIES TEACHER CANDIDATES

GÜLİN KAZAZİ ALPER

Master Thesis, Department of Social Studies Education

Supervisor: Prof. Dr. İbrahim GÜNER

February 2024, 73 pages

With the developing and changing world, people's increased intercultural contact, communication and interaction has become more prominent. In this changing and developing world, there is a need for experiences that can meet changing social, cultural and intellectual education demands with student characteristics increasing in diversity. As cultural diversity increases, the need for culturally sensitive teachers to provide effective education and equal education opportunities is increasing. Nowadays, the need for teachers who are not culturally sensitive is increasing. They are also not sufficiently aware that students' cultures significantly affect their learning. Failure of culturally diverse students to adequately reconcile their cultural experiences with their academic learning may cause students to be deprived of meaningful learning experiences. The dynamic process in which people from different cultures interact to question and get to know their own culture and other cultures reflects the concept of "intercultural". The concept of interculturality emphasizes the communication ability of people from different cultures in their interaction with each other. Based on this, this study aimed to examine the relationship between the intercultural awareness and communication skills of Social Studies teaching students. In this context, the concepts of communication and culture were primarily emphasized. After explaining the elements and types of communication, the importance of communication in educational institutions is explained. Then, the characteristics of culture and the factors that make up culture are explained. Then, the

relationships between these two concepts were examined through the students of the Social Studies teaching department. Quantitative research method will be used in the study and survey technique is used. "Communication Skills Scale" was used to measure the participants' communication skills levels and "Intercultural Sensitivity Scale" was used to measure their intercultural awareness. The population of the study consists of students from Muğla Sıtkı Koçman University Social Studies Teaching Department. Convenience sampling method was used in the study. The surveys were administered face to face among the researchers. The data obtained was analyzed with the SPSS 25.0 package program. When the analysis results were examined, it was seen that there was no difference in terms of the Communication Skills Scale and the Intercultural Sensitivity Scale according to gender, student's class, and socioeconomic classes, but there were differences between factors such as foreign language level, university preference order, place of experience and making friends from different countries. Additionally, it was concluded that there is no statistically significant relationship between the Communication Skills Scale and the Intercultural Sensitivity Scale.

Keywords: intercultural sensitivity, communication skills, social studies teaching

ÖN SÖZ

“Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Kültürlerarası Farkındalıkları ve İletişim Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” isimli tez çalışmasında Sosyal Bilgiler Öğretmen adaylarının kültürlerarası farkındalık ölçeği ile iletişim becerileri ölçeği ile elde edilen özellikleri incelemek ve eğitim aşamasında farklı kültürel deneyimlere sahip bireylere hitap etme ve iletişim kurma arasındaki ilişkilerin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu bağlamda farklı kültürden insanların kendi kültürlerini ve diğer kültürleri sorgulamak ve tanımak için etkileşimde bulundukları dinamik süreç olarak tanımlanan kültürlerarası kavramı ile iletişim becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Katılımcılara uygulanan ölçekler üzerinden veriler toplanmış ve istatistiksel yöntemler ile kıyaslanmıştır.

Yüksek lisans eğitim dönemim ve tez yazım sürecim boyunca her aşamada yanımda bulunan, yol gösteren danışmanım Prof. Dr. İbrahim GÜNER’e, değerli hocam Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Girgin’e teşekkürlerimi sunarım.

Gülin KAZAZİ ALPER

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
JÜRİ ONAY SAYFASI.....	iii
ETİK BEYANI	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	vii
ÖN SÖZ	ix
İÇİNDEKİLER	x
TABLolar DİZİNİ	xiv
ŞEKİLLER DİZİNİ	xv
EKLER DİZİNİ	xvi

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1. Problem Tanımı	1
1.2. Çalışmanın Amacı.....	3
1.3. Araştırmanın Hipotezleri	3
1.4. Araştırmanın Önemi	3
1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	4

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Sosyal Bilgiler Tanımı	6
-----------------------------------	---

2.2. Türkiye’de Sosyal Bilgiler Öğretiminin Gelişimi	8
2.3. İlgili Araştırmalar	10
2.4. İletişim	14
2.4.1. İletişimin Öğeleri	15
2.4.1.1. Kaynak.....	16
2.4.1.2. Mesaj.....	16
2.4.1.3. Kanal.....	17
2.4.1.4. Alıcı.....	17
2.4.1.5. Dönüt-Geri Bildirim.....	17
2.4.2. İletişim Türleri	18
2.4.2.1. Araçlar Açısından İletişim Türleri	19
2.4.2.1.1. Sözlü İletişim.....	19
2.4.2.1.2. Sözsüz İletişim.....	19
2.4.2.1.3. Yazılı İletişim.....	20
2.4.2.1.4. Görsel İletişim.....	20
2.4.2.2. İşleyiş Açısından İletişim Türleri.....	21
2.4.2.2.1. Tek Yönlü İletişim.....	21
2.4.2.2.2. Çift Yönlü İletişim.....	21
2.4.2.3. Yapısal Açısından İletişim Türleri.....	22
2.4.2.3.1. Bireysel İletişim.....	22
2.4.2.3.2. Kişilerarası İletişim.....	22
2.4.2.3.3. Örgütsel İletişim.....	22
2.4.2.3.4. Kitle İletişim.....	23
2.4.3. Eğitim Kurumlarında İletişim ve Önemi.....	23
2.5. Kültür.....	25
2.5.1. Kültürün Özellikleri	26

2.5.2. <i>Kültürü Oluşturan Faktörler</i>	27
2.5.3. <i>Kültürlerarası İletişim</i>	28
2.5.3.1. Kültürlerarası Farkındalık.....	28
2.5.3.2. Kültürlerarası Duyarlılık.....	28
2.5.3.3. Kültürlerarası Beceriklilik.....	31
2.5.3.4. Çokkültürlülük.....	31

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1. Evren.....	33
3.2. Veri Toplama Araçları	33
3.3. Verilerin Toplanması	34
3.4. Verilerin Analizi	34

BÖLÜM VI

BULGULAR

4.1. Araştırmanın Bulguları	35
4.2. Sosyo Demografik Değişkenler ile Ölçeklerin Karşılaştırılması.....	41
4.3. Ölçekler Arasındaki İlişkiler.....	55

BÖLÜM V

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Tartışma	57
---------------------	----

5.2. Sonuç	59
5.3. Öneriler	64
KAYNAKÇA	66
EKLER.....	78

TABLÖLAR DİZİNİ

	Sayfa
Tablo 1. <i>Demografik Değişkenlerin Dağılımı</i>	35
Tablo 2. <i>Ölçeklerin Cronbach's Alpha Değeri</i>	37
Tablo 3. <i>Çarpıklık – Basıklık Değerleri</i>	38
Tablo 4. <i>Ölçeklerin Tanımlayıcı İstatistikleri</i>	40
Tablo 5. <i>Cinsiyete Göre Ölçeklerin Kıyaslanması</i>	41
Tablo 6. <i>Yaş Gruplarına Göre Ölçeklerin Kıyaslanması</i>	42
Tablo 7. <i>Okuduğu Sınıfa Göre Ölçeklerin Kıyaslanması</i>	44
Tablo 8. <i>Sosyoekonomik Duruma Göre Ölçeklerin Kıyaslanması</i>	45
Tablo 9. <i>Tercih Sırası Gruplarına Göre Ölçeklerin Kıyaslanması</i>	47
Tablo 10. <i>Yabancı Dil Düzeylerine Göre Ölçeklerin Kıyaslanması</i>	48
Tablo 11. <i>Yaşanılan Yer Göre Ölçeklerin Kıyaslanması</i>	50
Tablo 12. <i>Bölümden Memnuniyet Durumuna Göre Ölçeklerin Kıyaslanması</i>	52
Tablo 13. <i>Farklı Ülkeden Arkadaş Edinme Durumuna Göre Ölçeklerin Kıyaslanması</i>	53
Tablo 14. <i>Yurtdışında Yaşam/Tatil vb. İmkan Bulma Durumuna Göre Ölçeklerin Kıyaslanması</i>	54
Tablo 15. <i>Korelasyon Değerleri</i>	55
Tablo 16. <i>Regresyon Analizi Sonuçları</i>	56

ŞEKİLLER DİZİNİ

	Sayfa
Şekil 1. <i>Sosyal Bilgilerin Yararlandığı Sosyal Bilimler</i>	7
Şekil 2. <i>İletişim Süreci ve Temel Öğeleri</i>	15
Şekil 3. <i>Öğretim Sürecinde İletişimin Önemi</i>	24
Şekil 4. <i>Kültürlerarası Duyarlılık Gelişim Modeli</i>	30

EKLER DİZİNİ

	Sayfa
Ek 1. <i>Anket Formu</i>	76
Ek 2. <i>Etik Kurul İzni</i>	79

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde problem tanımı, amacı, hipotezi, önemi ve sınırlılıkları üzerinde durulmuştur.

1.1. Problem Tanımı

Sosyal bir varlık olan insanın, var olduğu andan itibaren tüm maddi ve manevi değerlerinin bütünü kültür tanımını oluşturmaktadır. Kültür; insanların yaşamları boyunca her anına eşlik eden, toplumların sürekliliğini sağlayan, maddi ve manevi değerlerden oluşan, insanların davranışlarını etkileyen geniş kapsamlı bir tanımdır (Göçer, 2012). Günümüzde değişen ve gelişen dünyada ile birlikte sanayileşme, kentleşme, küreselleşen problemler nedeni ile zorunlu/gönüllü göçler yaşanmaktadır. Benzer şekilde teknoloji ve internet kullanımının hızla ilerlemesi ile insanlar fiziksel ve sanal ortamlarda arkadaşlıklar, birliktelikler kurmaktadır. Bu arkadaşlık ya da birliktelikler ile farklı kültürler bir araya gelmekte ve kültürel değerlerin iç içe olduğu bir ortam oluşmaktadır. Dünya üzerinde birçok ülkede yaşandığı üzere Türkiye’de de kültürel farklılıklara sahip bireylerin bir arada yaşama zorunluluğu ve ihtiyacı, çatışmalar ve uyum sağlama gibi birçok alanda iletişime dair sorunlar ortaya koymaktadır. Bu sorunların aşılabilmesi ve kalıcı çözümlerin geliştirilebilmesi için gerekli olan yegâne şey eğitimidir. Eğitim sayesinde ulaşılan kalıcı çözümler aracılığıyla barış ortamı oluşmaktadır. Bu nedenle küreselleşen dünyadaki bu önemli sorunların çözümü için çok kültürlü eğitim kavramı her geçen gün daha fazla önem kazanmaya başlamıştır. Tüm bu nedenlerden ötürü kültürlerarası eğitimin hedefleri arasında bulunan kültürlerarası iletişim yeterliliği kazandırılması ilkesi büyük önem arz etmektedir.

Toplumun en küçük birimi bireyler ve bireylerin ait olduğu ailelerdir. Aile, çocuğun sosyalleşmesinde etkili olan fizyolojik ve psikolojik ihtiyaçlarının giderildiği ilk aşamadır. Anne ve babalar, çocuğun gelişimi için gerekli olan temel ihtiyaçları karşılamasının yanısıra kendi anlatıları ve davranışları üzerinden toplumun değerlerini, inançlarını, gelenek ve göreneklerini çocuğa aktarmaktadır. Bunun temel sebebi kültürün insanlar tarafından yaratılıp aktarılmasının yanısıra ailenin içinde bulunduğu kültürün bir parçası ve aktarıcısı görevinde olmasından kaynaklanmaktadır. Aile içerisinde başlayan bu sosyalleşme süreci çocuğun eğitim hayatına başlamasıyla form değiştirir. Aile ortamından sonra arkadaş ve okul ortamlarıyla akranlarıyla sosyalleşmeye başlayan bireyler çok yönlü bilgi birikimi sağlamaya başlamış olur. Eğitim süreci içerisindeki çocuk, aile içerisinde kazandığı değer, inanç, gelenek ve göreneklere yönelik bilgisini artırma olanağı elde etmektedir.

Ailelere, okullara ve öğretmenlere kültürel değerlerin öğretilmesi, yaşatılması ve korunması gibi önemli bir görev düşmektedir. Bu durumda büyük sorumluluk ise öğretmenlerdedir (Mann, 2013). Öğretmenler ise bu sorumluluğu yapısı itibarıyla bilginin yanısıra birçok katmana sahip olması nedeniyle Sosyal Bilgiler müfredatıyla öğrencilere aktarmakta ve sorumluluklarını yerine getirebilmektedir (Dilworth, 2000).

Okullarda öğrencilerin iletişim becerilerini destekleyen birçok ders bulunmakta olsa da özellikle Sosyal Bilgiler dersi aracılığıyla, öğrencilerin iletişim yeterlilikleri geliştirilmektedir. Bu sebeple Sosyal Bilgiler dersi iletişim süreci açısından oldukça büyük önem arz etmektedir. Sosyal Bilgiler dersi vatandaşlık bilincinin yanısıra bireylerin farkındalık kazandırılmasında ve toplumda var olmalarını amaçlayan bir anlayışa sahip olmalarında yardımcı olmaktadır (Çengelci, 2011). Bu kapsamda ele alındığında Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının farkındalık seviyeleri oldukça önem arz etmektedir.

Literatür incelendiğinde Sosyal Bilgiler öğretmenliği bölümü öğrencilerinin kültürlerarası farkındalıkları ve iletişim becerileri üzerine yapılmış herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu sebeple bu çalışmada Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının kültürlerarası farkındalıkları ve iletişim becerileri arasındaki ilişki ortaya konmuştur.

1.2. Çalışmanın Amacı

Öğrencilere kazandırılması beklenen özelliklerin öncelikle öğretmenlerde var olması beklenmektedir. Öğretmenlerin hatta öğretmen adaylarının öğrenim gördükleri yükseköğretim kurumlarında öğretmenlik mesleğinin gerektirdiği bilgi, beceri ve donanımların kazanarak mezun olmaları beklenmektedir. Bu nedenle öğretmenlere öğretmenlik için donatıldıkları yükseköğrenim sırasında iletişim becerilerinin ölçülmesi, alanda çalışmaların geliştirilmesi ve derinleştirilmesi, eğitim sürecini olumlu yönde etkilemesi açısından araştırılması büyük önem taşımaktadır (Uygun ve Arıkan, 2019). Bu sebeple yapılan bu çalışma oldukça kritik bir öneme sahiptir.

Bu çalışmanın amacı Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının kültürlerarası farkındalık ile iletişim becerileri arasındaki ilişkiyi incelemektir. Bir diğer önemli amacı ise öğretmen adaylarının kültürlerarası farkındalık ve iletişim becerileri çeşitli değişkenler açısından incelemektedir.

1.3. Araştırmanın Hipotezleri

Bu çalışmanın araştırma hipotezi “Sosyal Bilgiler öğretmen adayların kültürlerarası farkındalık ile iletişim becerileri arasındaki ilişki nedir?” şeklindedir. Ayrıca katılımcılara yöneltilen sosyodemografik sorular içerisinde yer alan gruplar arasında kültürlerarası farkındalık ve iletişim becerileri arasında farklılık olup olmadığı araştırılmak istenmektedir.

1.4. Araştırmanın Önemi

Günümüzde sosyal yaşamın gereği olarak insanlar duygu ve düşüncelerini aktarabilmek amacıyla çevresi ile iletişim kurabilmeli ve kendisiyle iletişim kurabilmesine olanak tanımlamalıdır (Demirel ve Şahinel, 2006; Yıldırım, 2011), iletişimi öğrenme sürecinde merkezi bir role sahip olduğunu ve iletişim olmadan öğrenmenin gerçekleşemeyeceğini belirtmiştir.

Kültür çeşitliliğinin demokratik bir şekilde yönetilmesi konusunu sık sık gündeme getiren Avrupa Konseyi, kültür çeşitliliğinin demokratik bir şekilde yönetilmesi konusunda oldukça hassastır. Üye ülkelerin desteğiyle kültür çeşitliliği ile ilgili pek çok çalışma yürütmektedir. Bu kapsamda, Avrupa’da okullar, insan haklarına saygıyı, çeşitliliği öğretmek ve diğer kültürlerle açıklığı ve edinmesine sağlamayı hedeflemektedir. Türkiye’de ise farklı kültürlerle karşı saygılı, hoşgörülü ve farklı kültürlerden insanlarla etkili iletişim kırma becerisine sahip bireylere çeşitli nedenlerden dolayı ihtiyaç duyulduğu belirtilmektedir. Eğitim alanındaki özellikle ABD, Kanada, Avusturalya gibi çokkültürlü ülkelerde okul öncesi dönemden itibaren ayrımcılık karşıtı, kültürlerarası, duyarlılık ve hoşgörüyü temel alan eğitim programları uygulanmaktadır.

Değişen ve gelişen dünyada, ulusal ve uluslararası alanlarda farklı kültürel özelliklere sahip öğrencilerin kültürel farklılıklarından dolayı karşılaştıkları birçok problem yer almaktadır. Bu problemler çocukların psikolojik, sosyal ve kültürel olarak olumsuz etkilenmelerine yol açan önemli problemler olabilmektedir. Çocukların bu tür problemlerle karşılaşmamaları için gereken önlemlerin alınması oldukça önemlidir. Bu sebeple yapılacak çalışmalar büyük önem taşımaktadır (Bayhan, 2023). İlgili literatür incelendiğinde Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının kültürlerarası farklılık ve iletişim becerileri arasındaki ilişkiyi inceleyen bir çalışma bulunmamıştır. Öğretmen adaylarının kültürlerarası farklılık ve iletişim becerileri inceleyen bu çalışma alandaki boşluğu doldurmak açısından büyük önem arz etmektedir. Bu noktada bu araştırmanın literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma kapsamında incelenen kültürlerarası farklılık ve iletişim becerileri;

Kültürlerarası Duyarlılık Ölçeği ve İletişim Becerileri Ölçeği ölçtüğü faktörlerle sınırlıdır.

Bu araştırma zaman ve maliyet sınırlılıkları nedeni ile Muğla ili ile sınırlandırılmıştır.

Veriler katılımcıların verdikleri cevaplarla sınırlıdır.

Katılımcıların araştırmaya dahil edilme kriterleri,

1. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi öğrencisi olmak
2. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümünde okuyor olmak

Katılımcıların araştırmaya dışlanma kriterleri,

1. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi öğrencisi olmamak
2. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümünde okumuyor olmak.

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE ve İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

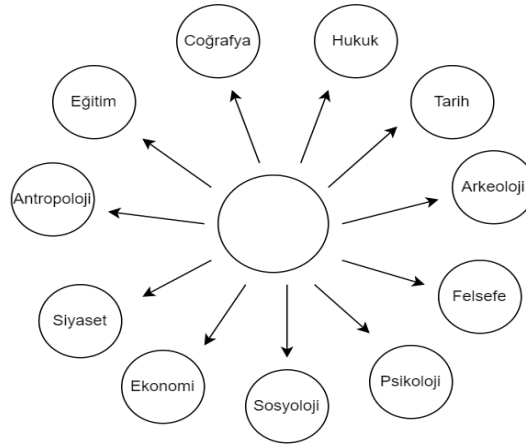
Bu bölümde Sosyal Bilgilerin tanımı, Türkiye’de Sosyal Bilgiler öğretiminin gelişimi ve ilgili araştırmalar incelenmiştir.

2.1. Sosyal Bilgiler Tanımı

Sosyal bilgiler ilk olarak Amerika Birleşik Devletler’de 19. yüzyılının başlarında ortaya çıkmıştır (Doğanay, 2008; Arıbaş, 2018). Sosyal Bilgiler’in amacı genel olarak bireye yaşama uyum sağlaması ve yaşamdaki sorunlara çözüm bulma, bireye gerekli beceriyi kazandırmaktır. Öyle ki Barr, Barth ve Shermis (2013), “Vatandaşlık eğitimi amacıyla sosyal bilimler ve beşerî bilimlerin kaynaştırılması” olarak tanımlamaktadır.

Sosyal Bilgiler birçok farklı alana ait bilim dallarından yararlanan çok disiplinli bir bilim dalıdır. Sosyal bilimlerin yararlandığı bu disiplinler Şekil 1.’de gösterilmiştir (Çöllü ve Öztürk, 2006).

Şekil 1. Sosyal Bilgilerin Yararlandığı Sosyal Bilimler

Şekil 1.'de belirtildiği gibi Sosyal Bilgiler, hukuk, tarih, arkeoloji, felsefe, psikoloji, sosyoloji, ekonomi, siyaset, antropoloji, eğitim ve coğrafya gibi farklı bilim dalları ile etkileşim halindedir. Keçe ve Merey (2011), Sosyal Bilgilerin tam olarak anlaşılabilmesi için Sosyal Bilgilerin temellerini, sosyal bilgileri meydana getiren disiplinleri tanımak ve anlamak gerektiğini ifade etmektedir. Sosyal Bilgiler dersi; farklı disiplinlerden faydalanarak, toplumsal yaşama uyum ve sosyal yaşam için gerekli olan bilgi ve becerileri, hak ve sorumlulukların farkında vatandaşlar yetiştirmeyi amaç edinen bir ders olarak tanımlanmaktadır (Sözer, 1998). Diğer bir tanıma göre Sosyal Bilgiler dersi vatandaşlık bilincine sahip sosyal bireyler yetiştirmeyi amaçlayan bireylere yaşamın içinden dersler çıkarma yeteneği kazandırmayı hedefleyen, bireyi karşılaştıkları problemlere karşı doğru çözümler üretmesini sağlayarak hayata hazırlamayı amaçlayan bir ders olarak tanımlanmaktadır (Hertzberg, 1981; Savaş ve Ünivar, 1999; Ulukaya-Öteleş, 2020). Akdağ, Oğuz, Tatar ve Subaşı (2014) Sosyal Bilgiler dersini, insanın üyesi olduğu toplumsal çevre açısından inceleyen ve bu çevreler ile olan ilişkilerini beceri, bilgi, değer ve davranış durumlarını geçmiş, şimdi ve gelecek birleşimiyle bir zaman ekseninde araştırmaktadır.

MEB (2005)'de yapılan Sosyal Bilgiler tanımı ise, “Kişilerin toplumsal varoluşunu gerçekleştirmesine yardımcı olması amacıyla; tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, antropoloji, psikoloji, felsefe, siyaset bilimi ve hukuk gibi sosyal bilimleri ve sekiz vatandaşlık bilgisi konularını yansıtan; öğrenme alanlarının bir ünite ya da tema altında birleştirilmesini içeren; sosyal ve fiziki çevresiyle etkileşiminin geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında incelendiği; toplu öğretim anlayışından hareketle oluşturulmuş bir ilköğretim dersidir” şeklindedir.

Sosyal Bilgiler dersi kişinin kendi kültürünü tanımanın yanısıra dünyadaki farklı kültürlerin de öğrencilere tanıtılmasında büyük bir öneme sahiptir. Gençtürk-Güven (2021)'e göre öğrenciler bu sayede hem kendi kültürlerini hem de farklı kültürleri ve onlara ait özellikleri keşfeder ve kültürler arasındaki farklılık ve benzerlikleri ayırt edebilirler. Kafadar ve Şan (2021) Sosyal Bilgiler dersi kültürler arası iletişim ve empati yeteneği yüksek bireylerin yetişmesi için büyük öneme sahip olduğunu belirtmişlerdir. Bu bağlamda Sosyal Bilgiler öğretmen ve öğretmen adaylarının da kültürlerarası farkındalık ve iletişim becerilerine sahip bireyler olması beklenmektedir.

2.2. Türkiye’de Sosyal Bilgiler Öğretiminin Gelişimi

Eğitim sisteminin en önemli görevi bireyleri bilimsel, ekonomik, sosyal ve kültürel değişim ve farklılıklara ayak uydurabilecek nitelikte yetiştirmektir. Bu sebeple eğitim kurumlarına büyük bir sorumluluk yüklenmektedir. Eğitim kurumları ve eğitim programları bu yüzden bireyin ve toplumun sosyal, ekonomik ve kültürel ihtiyaçlarını karşılayabilecek şekilde düzenlenir (Narin, 2009).

Sosyal Bilgiler kavramı ilk olarak Amerika Birleşik Devletler’de 19. yüzyılının başlarında ortaya (Doğanay, 2008; Arıbaş, 2018) çıkmış olsa da Türkiye’de Sosyal Bilgiler öğretiminin tarihsel gelişimi 1913 yılında Fransa İlköğretim Kanunu’ndan etkilenecek Geçici İlköğretim Kanunu’nun yürürlüğe girmesi ile başlamıştır. Şu an müfredatta bilinen adı ile “Sosyal Bilgiler” dersinin müfredatta farklı dersler altında da varlığını sürdürmüştür. Örneğin zamanında “tarih”, “coğrafya”, “musahabat-ı vataniye” ve “malumat-ı vataniye” gibi farklı isimlerle farklı dersler olarak da müfredatta varlığını sürdürmüştür (Bilgili, 2010).

1936 müfredatında tarih, coğrafya ve yurt bilgisi derslerine çok fazla bir değişikliğe yapılmamış olup 1948 programında yurt bilgisi dersinin adı “yurttaşlık bilgisi” olarak değiştirilmiştir. Tarih, coğrafya ve değişen adı ile yurttaşlık bilgisi derslerinin içeriği zamanla değişmiş ve genişletilmiştir (Akyüz, 1999; Çelenk, Tertemiz ve Kalaycı, 2000). 1962 yılında tarih, coğrafya ve yurttaşlık bilgisi dersleri, “toplum ve ülke uygulamaları” çatısı altında toplanarak tek bir ders şeklinde müfredata giriş yapmıştır (Güngördü, 2001).

1968 yılına gelindiğinde ise toplum ve ülke uygulamaları dersinin adı tekrar değiştirilerek günümüzde de kullanılan “Sosyal Bilgiler” dersi adını almıştır. 1968 yılından sonra ilkokulların tamamında okutulan Sosyal Bilgiler dersi, 1970-1971 öğretim yılında ortaokullarda da denendiği görülmektedir. 1980’li yıllara gelindiğinde öğretmenler bu müfredata için eğitimler verilmiştir. Sosyal Bilgiler adı altında okutulan bu ders 1985 yılında kaldırılarak “milli tarih”, “milli coğrafya” ve “vatandaşlık bilgisi” dersleri yürürlüğe girmiştir. 1990 yıllarda disiplinler arası anlayışına dayalı Sosyal Bilgiler eğitiminde revizyona gidilmiş ve 1992 yılında yeni vatandaşlık programı uygulanmaya başlanmıştır. 1997-1998 yıllarından itibaren ise “milli tarih”, “milli coğrafya” ve “vatandaşlık bilgisi” derslerin tekrar Sosyal Bilgiler dersi adı altında okutulmaya başlamıştır (Bilgili, 2010).

2005 yılına gelindiğinde ise Sosyal Bilgiler öğretim programında köklü bir değişikliğe gidilmiştir. 2005 programı birçok Sosyal Bilgiler yaklaşımını kapsayan, disiplinler arası bir yaklaşımla hazırlanan, bilgi üretebilmek ve üretilen bilgiyi kullanmak için gerekli olan beceri, kavram ve değerlerle donatılmış bilinçli vatandaşlar yetiştirmeyi amaçlamaktadır (Akpınar ve Kaymakçı, 2012).

2017-2018 yıllarında ise 2005 programı üzerinde tespit edilen bazı eksiklikler nedeniyle 2018 programı hazırlanmıştır. 2018 yılında yenilenen Sosyal Bilgiler Öğretim Programı’nın (MEB, 2018a) genel amaçlarından birisi “Toplumsal ilişkileri düzenlemek ve karşılaştığı sorunları çözmek için temel iletişim becerileri ile sosyal bilimlerin temel kavram ve yöntemlerini kullanabilmeleri” olarak açıklanmaktadır.

2023 yılına gelindiğinde ise müfredatta bazı sadeleştirmelere gidilmiş olsa da program içeriğinde çok büyük bir değişikliğe gidilmemiştir (MEB, 2023). Sosyal Bilgiler dersi öğretim programında adalet, bağımsızlık, barış, çalışkanlık, dayanışma, duyarlılık, dürüstlük, eşitlik, özgürlük, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik ve yardımseverlik değeri gibi konu ve kapsamlardan oluşmaktadır (MEB, 2023).

2023 Sosyal Bilgiler dersi içeriğinde yer alan öğrenme alanları (MEB, 2023):

- Birey ve Toplum
- Etkin Vatandaşlık
- İnsanlar, Yerler ve Çevreler
- Üretim, Dağıtım ve Tüketim

- Kültür ve Miras
- Küresel Bağlantılar

olarak gruplandırılmaktadır. Sosyal Bilgiler dersi yapısı gereği bu 6 temel  ğretim alanı ile hazırlandığı bilinmektedir (MEB, 2023).

2.3. İlgili Araştırmalar

Literatürde yer alan Sosyal Bilgiler  ğretmen adayları ile ilgi çalışmalar incelenmiş ve  ne çıkan çalışmalar aşağıdaki gibi özetlenmiştir:

Aktın (2010),  ğretmen adaylarının iletişim becerilerinin farklı değişkenler açısından incelemiştir. Araştırma 2017-2018 eğitim  ğretim yılı Aydın Adnan Menderes  niversitesi ile Uşak Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler  ğretmen adaylarından oluşmaktadır. Çalışmaya 249  ğretmen adayından oluşan örneklem tarama modeli uygulanmıştır. Verilerin analizinde t-testi ve tek yönlü varyans analizi yapılmış ve elde edilen bulgulara göre, Sosyal Bilgiler  ğretmen adaylarının iletişim beceri düzeylerinin yüksek olduğu, davranışsal boyuttaki iletişim becerileri puanlarının, zihinsel ve duygusal boyuttaki iletişim becerilerinden daha yüksek olduğu g r lm ştir.

Arıbaş B.B. (2018), Sosyal Bilgiler  ğretmen adaylarının sosyal zekâ düzeyleri ile iletişim becerileri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çalışma kapsamında, betimsel tarama modellerinden ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Çalışma 2017-2018  ğretim yılında Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Uşak Üniversitesi, Afyon Kocatepe  niversitesi ve Aksaray  niversitesi eğitim fakültesi Sosyal Bilgiler  ğretmenliği bölümü öğrencilerinden oluşmaktadır. Örneklem, uygun örneklem yoluyla belirlenmiş ve verilerin toplanmasında İletişim Becerileri  l eği, Sosyal Zekâ  l eği ve araştırmacı tarafından oluşturulan kişisel bilgi formu kullanılmıştır. Araştırmada t-testi, tek yönlü varyans analizi (ANOVA), Scheffe ve Games-Howell testi, Pearson Momentler  arpımı Korel syon analizi kullanılmıştır. Analizler sonucunda Sosyal Bilgiler  ğretmen adaylarının yüksek iletişim becerilerine sahip olduğu tespit edilmiş olup sosyal zek larının ise uygun seviyede olduğu tespit edilmiştir.

Uygun ve Arıkan (2019), Sosyal Bilgiler  ğretmen adaylarının iletişim becerilerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesidir. 2017-2018 eğitim  ğretim yılı

Aydın Adnan Menderes Üniversitesi ve Uşak Üniversitesi Eğitim Fakültelerinin Sosyal Bilgiler Öğretmenliği bölümünde öğrenim gören 249 öğretmen adayı oluşturmıştır. Araştırmada, tarama modeli uygulanmıştır. Verilerin analizinde t-testi ve tek yönlü varyans analizi gerçekleştirilmiştir. Elde edilen bulgulara bakıldığında, Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının iletişim beceri düzeylerinin yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Çam (2021), Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının kültürlerarası duyarlılıklarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi amaçlamıştır. Çalışma grubunu, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesinde 1.2.3. ve 4. sınıflarında öğrenim görmekte olan 143 Sosyal Bilgiler öğretmen adayı oluşturmaktadır. Araştırmanın verileri, "Kültürlerarası Duyarlılık Ölçeği" ile toplanmıştır. Elde edilen veriler IBM SPSS 22.0 programı aracılığıyla analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının cinsiyet, sınıf, mezun olunan lise, anne-baba eğitim durumu, yerleşim birimi, yurt dışında bulunup bulunmama ve farklı kültürler ve /veya farklı ülkelerden arkadaşına sahip olma durumu gibi çeşitli değişkenlere göre anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir.

Uğur (2022), Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nı uygulayan Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin yaşadıkları sorunları ortaya koymak ve ulaşılan sonuçlar üzerinden ilgililere öneriler getirmeyi hedeflemiştir. Nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması modelinin kullanıldığı bu çalışmada, Sakarya ilinin iki farklı ilçesinde görev yapan iki Sosyal Bilgiler öğretmeni ile yarı yapılandırılmış görüşme yapılarak veriler toplanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre öğretmenlerin bazı öğrenme alanlarında (Kültür ve Miras; Üretim, Dağıtım ve Tüketim) süre açısından sorun yaşadıkları, öğretmenlerin kendi alan bilgisi yeterliliği, materyale ulaşma imkânları ile beceri ve değerler açısından ise olumlu sonuçlara ulaşılmıştır.

Ladin Ş. (2022), çok kültürlü eğitim çalışmalarının dağılımı nedir sorusuna cevap aramakta ve konuyla ilgili bütüncül bir bakış sunması amaçlamaktadır. Bu kapsamda dünyada ve Türkiye'deki çok kültürlü eğitim araştırmaları betimsel içerik analizi kullanılarak incelenmiştir. Çalışma evrenini çok kültürlülük ile ilgili yapılan çalışmalar, örneklemi ise çok kültürlü eğitim çalışmaları oluşturmaktadır. Çalışmada ULAKBİM, YÖKTEZ, Google Akademi arama motorları kullanılmıştır. toplanan verilerde Dünyada 711 çalışma, Türkiye'de 273 çalışma, toplamda 984 çalışma incelenmiştir. Bulgular MS Office Excel programı kullanılarak şekil ve grafikler ile sunulmuştur. Sonuç olarak Türkiye'de çok kültürlü eğitim çalışmalarının, dünyadaki çalışmalardan 29 yıl sonra

çalışmaların yapıldığı görülmüştür. Çok kültürlü eğitim çalışmaları genel olarak en çok 2016 ve 2018 yılında yapıldığı ortaya konmuştur.

Öksüzöğlü (2022), Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının küresel vatandaşlık düzeyleri ile günümüz dünya sorunlarına yönelik tutumları arasındaki ilişkiyi tespit etmeyi amaçlamıştır. Çalışmada nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini, Türkiye’de Sosyal Bilgiler Öğretmenliği lisans programına sahip olan 11 üniversiteden 787 Sosyal Bilgiler öğretmen adayı oluşturmaktadır. 787 öğretmen adayı basit seçkisiz örnekleme yöntemiyle seçilmiştir. Üniversitelerin belirlenmesinde Araştırmanın verileri, Küresel Vatandaşlık Ölçeği, Günümüz Dünya Sorunlarına Yönelik Tutum Ölçeği ve araştırmacı tarafından hazırlanan Kişisel Bilgi Formu ile toplanmıştır. Verilerin analizinde SPSS paket programı kullanılmıştır. Analizlerde betimsel istatistikler, bağımsız örneklemler t testi, Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA), Pearson moment çarpım korelasyonu, basit doğrusal regresyon analizi ve çoklu doğrusal regresyon analizi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının küresel vatandaşlık toplam puanları ile Günümüz Dünya Sorunlarına Yönelik Tutum Ölçeği toplam puanları arasında pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmüş ve öğretmen adaylarının küresel vatandaşlık toplam puanlarının Günümüz Dünya Sorunlarına Yönelik Tutum Ölçeği toplam puanlarını %20 oranında açıkladığı tespit edilmiştir. Ayrıca küresel vatandaşlığın sosyal sorumluluk, küresel yetkinlik ve küresel sivil katılım alt boyutlarının, Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının günümüz dünya sorunlarına yönelik kaygı düzeylerinin %15,6’sını, duyarlılık düzeylerinin %7’sini ve çözüme katılım düzeylerinin %25,2’sini açıkladığı tespit edilmiştir.

Türk (2023), sınıf ve Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının kültürlerarası duyarlılıkları ile iç-dış kontrol odağı arasındaki ilişkisi incelemiştir. Araştırma, 2021-2022 eğitim-öğretim yılında Kastamonu Üniversitesi’nin sınıf ve Sosyal Bilgiler eğitimi anabilim dalının ilkokulda öğrenim gören 343 öğretmen adayı ile ilişkisel tarama modeli kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Sınıf ve Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının kültürlerarası duyarlılık düzeyleri ile iç-dış kontrol odağı düzeyleri arasındaki ilişkinin belirlenmesi amacıyla “Kültürlerarası Duyarlılık Ölçeği” ile “Rotter İç-Dış Kontrol Odağı Ölçeği” kullanılmıştır. Analizler SPSS istatistik programı kullanılarak yapılmıştır. Bulgulara göre hem sınıf öğretmenlerinin hem de Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının

kültürlerarası duyarlılık düzeylerinin yüksek olduğu ve güçlü olmasa da iç kontrol odağına sahip oldukları tespit edilmiştir.

Bayhan (2023), Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin çocuk haklarına ilişkin tutumları ile kültürlerarası duyarlılıkları arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla yapılmıştır. Çalışmada nicel araştırma yöntemlerinden yararlanılmıştır. Bu araştırmanın evreni 2018-2019 eğitim öğretim yılında Van merkez (Tuşba, Edremit ve İpekyolu) ilçelerinde görev yapan Sosyal Bilgiler öğretmenlerinden oluşmaktadır. Araştırmaya 186 katılımcı katılmış olup araştırmanın verilerinin toplanmasında “Çocuk Hakları Tutum Ölçeği” ile “Kültürlerarası Duyarlılık Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırmada ulaşılan verilerin analiz edilmesi amacıyla SPSS 20.0 kullanılmıştır. Verilerin analizinde minimum, maksimum değerler, yüzde, frekans ve aritmetik gibi tanımlayıcı istatistikler kullanılmış olup normal dağılım göstermeyen örneklem gruplarında ise Mann-Whitney U, Kruskal Wallis H ve Spearman korelasyon test yöntemi kullanılmıştır. Sonuç olarak Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin çocuk haklarına ilişkin tutumları ile kültürlerarası duyarlılık düzeyleri yüksek düzeyde olumlu bulunmuştur.

Yurdakul (2023), Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının kültürel yeterlilik, kültürel zekâ ve kültürlerarası duyarlılık becerilerinin düzeyleri ve birbirleriyle ilişkilerini belirlemeyi amaçlamışlardır. Araştırmada analizleri için nicel yaklaşıma dayalı ilişkisel tarama yöntemi kullanılmıştır. Örneklem yöntemi olarak olasılığa dayalı örnekleme türlerinden basit seçkisiz örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini 2021-2022 eğitim-öğretim yılında 14 farklı üniversitede 1. ve 4. Sınıfta öğrenim görmekte olan Sosyal Bilgiler öğretmen adayları oluşturmuştur. Ulaşılan bu örneklemden 1185 kişiden veri toplanmış ve örnekleme yapılarak 869 kişinin verileri analize dahil edilmiştir. Araştırmada Kültürel Yeterlilik Ölçeği, Kültürel Zekâ Ölçeği ve Kültürlerarası Duyarlılık Ölçeği kullanılmıştır. Ölçeklerden elde edilen veriler SPSS 23.0 paket programı ile analiz edilmiştir. Verilerin analizinde korelasyon (r), tek yönlü varyans analizi (ANOVA), çoklu regresyon, post-hoc Dunnett C, ve ilişkisiz örneklem t testi uygulanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının kültürel yeterlilik, kültürel zekâ ve kültürlerarası duyarlılıklarının yüksek düzeyde olduğu belirlenmiştir.

2.4. İletişim

İletişim doğum öncesi döneme dayanan duyguların, fikirlerin, olayların ve bilgilerin aktarılmasını sağlayarak kişilerin bu kavramlardan etkilenme ve bir başka kişiyi etkileme süreci olarak tanımlanmaktadır. İletişim kavramı literatürde birden çok kez tanımlanmıştır. İletişim kelimesi birçok tanıma sahip olsa da tüm tanımların temelinde iletişimi oluşturan etmenler olduğu dile getirilmiştir. Latince “ortak” anlamını taşıyan “communis” kelime kökünden gelmektedir (Gülbahçe, 2010). İletişimin temel amacı kısaca anlamak ve anlaşılacak olarak tanımlanmaktadır. Başak bir deyişle iletişim kişiler, gruplar, kurumlar ve toplumlar arasında duygu ve düşüncelerini paylaşma sürecini kapsamaktadır (Demiray, 2010; Kartarı, 2020).

Toplumda bireylerin doğru iletişim becerisi kazanma sürecinde sorumluluk, aileden sonra okul hayatında önemli unsurlar olan eğitici ve öğretici konumunda olan öğretmenlere düşmektedir. Bu süreçte öğrencilerin okullarda edindiği eğitim büyük bir öneme sahiptir. Sosyal Bilgiler dersi kapsamında iletişim becerisinin vurgulanmasından dolayı Sosyal Bilgiler öğretmenlerine ve öğretmen adaylarına büyük sorumluluklar düştüğünü göstermektedir (Yanpar-Yelken, 2015).

Bireyin ilk olarak aile ile başlayan iletişim süreci okul hayatının başlaması ile birlikte daha zengin bir hale dönüşmektedir. Okullar iletişimin aileden sonra öğrencilerin en çok karşılaştıkları yerlerdir. Okullar yönetici, öğretmen, öğrenci ve veli arasındaki yoğun iletişimin yaşandığı ve kişiler arası iletişim becerilerinin kazanıldığı bir topluluktur (Baltacı, 2014). Eğitim ve öğretimin sağlıklı bir şekilde sürdürülebilmesi için öğretmen ile öğrenci arasındaki ilişki ve iletişim ile doğru orantılıdır (Bolat, 1996). Etkili iletişim içerisinde olan öğretmen ve öğrenci ilişkisinin kalitesi bireylerin istenen davranışlar kazanmalarını sağlamada pozitif bir etkiye sahiptir (Aksungur, 2018).

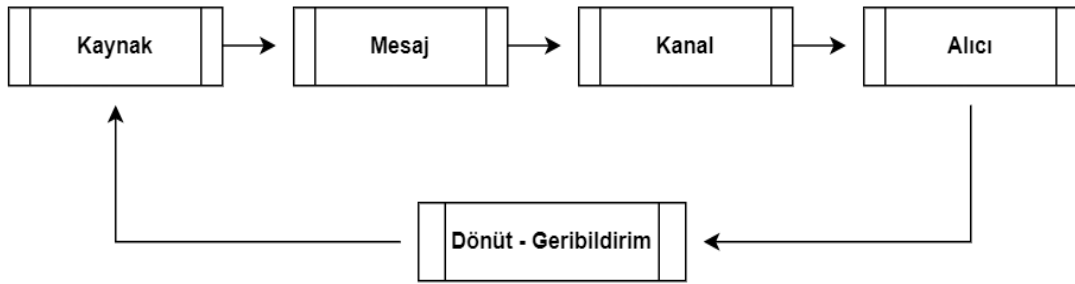
Hartley (2014) kişilerarası iletişim kavramını bireylerin birbirlerine karşı değişen rolleri ve ilişkilerinden oluşan, iki katılımcının yüz yüze görüşmeleriyle pekişen, sadece mesaj alışverişi değil aynı zamanda bir anlam yaratılmasını da içeren iki yönlü bir süreç olarak tanımlamıştır. Öztürk (2017) insanın bulunduğu her yerde iletişimin her zaman var olacağını dile getirmiştir. Benzer şekilde Berk (2007), iletişimin her zaman her yerde var olduğunu ve olacağını söyleyerek insanların isteseler de istemeseler de iletişim kurmaları gerektiğini ve iletişim kurmama olasılıklarının neredeyse mümkün olamayacağını belirtmektedir.

Güngör (2016), iletişimin sadece insanlar için değil, başta hayvanlar olmak üzere birçok canlı türü için tanımlamıştır. Bu tanıma göre canlıların birbirleri ile karşılıklı etkileşim ve paylaşım içerisinde bulunmaları olarak tanımlamaktadır. Cüceloğlu (2018) ise iletişim tanımına daha manevi açıdan yaklaşmış ve “bir canın başka bir cana ulaşması” şeklinde tanımlamıştır.

Tanımlar incelendiğinde iletişim sözcüğünün çok geniş bir anlam yelpazesinin bulunduğu görülmektedir. Fakat unutulmamalıdır ki temel olarak paylaşım ve etkileşim üzerinde durulduğu açıkça ortadadır.

İletişim; evde, okulda, trafikte, iş yerinde vb. durumlarda en az iki kişinin bulunduğu her yerde gerçekleşebilmektedir (Gündoğdu, 2018). İletişim süreci, bir olayın sık ve ardışık değişikliklerle büyümesi ve de başka bir olaya dönüşmesi süreci olarak tanımlanmaktadır (Zıllıoğlu, 2003). Şekil 2.’de iletişim süreci ve öğeleri verilmiştir (Ergin, 2012).

Şekil 2. İletişim Süreci ve Temel Öğeleri

İletişim kaynak, mesaj, kanal, alıcı ve dönüt gibi çeşitli öğelerden oluşmaktadır. Bu öğelerin hepsinin bir araya gelmesi ile iletişim gerçekleşir. İletişim sürecinde gönderilen iletiye ise mesaj adı verilmektedir. Mesajı gönderene kaynak, mesajı alana alıcı, mesajın iletimine kanal, alıcının mesajı aldıktan ve onu analiz edip yorumlayıp bir yanıt vermesi ise dönüt olarak tanımlanmaktadır (Oskay, 2001; Tutar ve Yılmaz, 2003).

2.4.1. İletişimin Öğeleri

İletişim öğeleri 5 aşamadan oluşmaktadır. Bu aşamalar;

- kaynak,

- mesaj,
- kanal,
- alıcı ve
- dönüt aşamalarıdır.

Bu bölümde bu beş aşamadan bahsedilmiştir.

2.4.1.1. Kaynak

Kaynak, iletişim sürecinin başlangıcını oluşturan ilk ögedir. Kaynak iletişimci, birim, kaynak kişi, gönderici veya verici olarak da isimlendirilmektedir. Literatürde kaynak kelimesi birden fazla anlama gelmektedir. Kaynak kelimesi diğer bir deyişle iletişimci, sinyal gönderen, konuşan kimse olarak da ifade edilmektedir (Gürüz ve Eğinli 2017). Kaynak, mesajı gönderen, iletişimi başlatan kişidir (De Castro, 2009). Kaynak daha geniş anlamda ifade edilecek olursa, karşı tarafa iletmek istediği bir mesajı olan ve bunun için bir şekilde harekete geçerek iletişimi başlatan kişidir. Diğer bir tanıma göre ise iletmek istediği, düşünce, duygu, fikir veya mesajları bireysel veri tabanından anlamlı birer kelime, rakam, yüz ifadesi, beden hareketi, işaret vb. sembollerle kodlayarak bir mesaj oluşturan kişi veya kişilere olarak tanımlanmaktadır (Kasar, 2011).

İletişimin kurulmasında büyük bir tol üstlenen kaynak olmadan iletişim kurulamaz (Beebe, 2005; Çağdaş, 2012). Etkili iletişim için kaynağın güvenilir, iletişim becerilerine sahip, etkili, mümkün olduğunca çok sayıda duyu organına hitap etmesi gerekmektedir (Dönmezer, 2009).

2.4.1.2. Mesaj

Mesaj, kaynaktan çıkan duygu ve düşünceleri temsil eden kodlar, semboller ve işaretleri alıcı tarafından algılanıp anlaşılması olarak tanımlanmaktadır (Ergin, 2012; Gürüz ve Temel Eğinli, 2017). Mesajın etkili bir iletişim oluşturabilmesi için anlaşılır ve açık olma özelliğini taşıması gerekir. Aynı zamanda mesaj, doğru ve gerçekçi, dikkat çekici, zamanında iletilmeli, bilinen semboller tarafından kodlanmış, alıcının beklenti ve ihtiyaçlarına uygun, temel değerler ve ihtiyaçlara uygun olması gerekmektedir (Gürüz ve Temel Eğinli, 2017; Işık, 2017). İçerik ve yapı olmak üzere iki boyuttan oluşan mesaj,

mesajın anlamını içerik boyutunu mesajın kodları ve sembolleri mesajın yapı boyutunu ifade etmektedir (Ceylan, 2017).

2.4.1.3. Kanal

Kanal iletişim sırasında mesajın alıcı ve gönderici arasında taşınmasını sağlayan önemli bir iletişim ögesi olarak tanımlanmaktadır (Kasar, 2011; Gürüz ve Temel Eğinli, 2017). Kanal sembol ve kodları iletmeyen farklı bir yolu ifade edilmektedir (Zıllıoğlu, 2003). Bireylerin sahip olduğu duyu organları birer iletişim kanalı olarak tanımlanmaktadır. Mesajlar ancak bir duyuya veya birden çok duyuya hitap ederek iletilir (Arabacı, 2013). Mesajın kaynaktan alıcıya düzgün bir şekilde aktarılabilmesi için mesajın kaynağa ulaşmasına engel olmayan bir kanal gerekmektedir. Bunun için sağlıklı bir iletişimin gerçekleştirilmesinde belirlenen kanal ile alıcı birimin özelliklerinin birbirine uygun olması gerekmektedir (Kasar, 2011; Gürüz ve Temel Eğinli, 2017).

2.4.1.4. Alıcı

Alıcı, iletişim sürecinde mesajı almasını istediği kişi veya kişiler olarak tanımlanmaktadır (Gürgen, 2003; Ergin, 2012). Diğer bir deyişle mesajları alan ve yorumlayan ve bunlara sözlü veya sözsüz olarak yanıt veren kişi veya gruba verilen addır (Mısırlı, 2007). Kaynak tarafından gönderimi sağlanan mesajın, kodlarının çözülmesi, yorumlanması, mesajın içeriğine bir anlam yüklenmesi ve alıcı tarafından en az bir duyu organı kullanılarak algılanması önem arz etmektedir. Sağlıklı bir iletişim sürecinden söz edilebilmesi için alıcının kaynaktan gelen mesajları alması, algılaması ve gerekli geri bildirimde bulunabilmesi beklenmektedir (Yetişkin, 2016; DeFleur, Kearney & Plax, 2005; Dominick, 2007; Mutlu, 2008; Oskay, 2001).

2.4.1.5. Dönüt-Geri Bildirim

Dönüt diğer bir adı ile geri bildirim iletişim sürecinin son adımı olan alıcıdan kaynak tarafından gönderilen mesajlara karşı verdiği tepki olarak tanımlanmaktadır (Mısırlı, 2007). Dönüt, iletişim sürecinde kaynak tarafından alıcıya gönderilen mesajın alınıp alınmadığını ve benzer şekilde mesajın alıcı tarafından anlaşılıp anlaşılmadığını ifade etmektedir. Alıcının kaynak tarafından gönderilen ve kanal tarafından aktarılan

mesajlara karşı verdiği tepki dönüt olarak tanımlanmaktadır (Ergin, 2012). Kaynağın, alıcı hakkındaki fikirlerini değiştirebilmeleri için dönüte ihtiyaçları vardır (Kazmier, 1979). Ayrıca kaynak tarafından gösterilecek olan tepki ya da cevap, mesajın doğru bir şekilde iletilip iletilmediğini anlaşılmasını sağlamaktadır. Bu yüzden mutlaka geribildirim verilmesi gerekmektedir. Bu noktada alıcının, kaynağa mesajı aldığına dair gönderdiği geri bildirimlerle iletişim süreci karşılıklılık özelliğini devam ettirmektedir (Gürüz ve Temel Eğinli, 2017). Etkili bir dönüt mesajın anlaşılıp anlaşılmadığına dair ipuçları veren faydalı, ayrıntılı ve açıklayıcı olmalı, bireye yardımcı ve amacına hizmet etmelidir (Avcı, 2017).

Dönüt iletişimin devam etmesi için gerekli önemli bir unsurdur. Fakat dönütün ortaya çıkabilmesi için karşılıklı iletişimin olması gerekmektedir. Dönütün sağlanmadığı iletişim “tek yönlü” olarak ifade edilirken, dönütün gerçekleştirilmesi ile iletişimin “çift yönlü” olduğu ifade edilmektedir (Basit, 2017; Aksungur, 2018).

2.4.2. İletişim Türleri

Bu bölümde farklı iletişim türleri incelenmiştir. Bu iletişim türleri araçsal açıdan, işleyiş açısından ve yapısal açıdan başlıklar altında toplanarak açıklanmıştır.

Araçlar açıdan iletişim türleri;

- sözlü iletişim,
- sözsüz iletişim,
- yazılı iletişim ve
- görsel iletişim olmak üzere 4 alt başlıktan oluşmaktadır.

İşleyiş açısından iletişim türleri;

- tek yönlü iletişim ve
- çift yönlü iletişim olmak üzere 2 alt başlıktan oluşmaktadır.

Yapısal açıdan iletişim türleri;

- bireysel iletişim,
- kişilerarası iletişim,

- örgütsel iletişim ve
- kitle iletişim olmak üzere 4 alt başlıktan oluşmaktadır.

2.4.2.1. Araçlar Açısından İletişim Türleri

Araçlar açısından iletişim türleri incelendiğinde iletişim sözlü, sözsüz, yazılı ve görsel iletişim başlıkları altında toplanmaktadır.

2.4.2.1.1. Sözlü İletişim

İnsan, içinde bulunduğu ortamda ilişki kurmak ve iletişime geçmek durumundadır. Bunun için birçok yöntem ve araç vardır. Sözlü iletişim ise en geleneksel iletişim türlerinden birisidir. Sözlü iletişim, duygu ve düşüncelerin kelimelerle iletilme süreci olarak tanımlanmaktadır. Dünyanın her yerinde insanlar fikirlerini, yaşadıklarını, gördüklerini, geleneklerini ve göreneklerini ve kültürlerini anlatmak için sözlü iletişim yoluna başvurmaktadır (Ergin, 2002). Sözlü iletişim, konuşma ve dinleme olmak üzere iki temel unsurdan meydana gelmektedir. Konuşma insanı diğer canlılardan ayıran, bireylerin birbirlerini anlaması ve kendini ifade edebilmesi için gereken en temel araçlardan biri olarak ifade edilmektedir (Gürüz ve Temel Eğinli, 2017; Cüceloğlu, 2018). İyi bir konuşma; açık, anlaşılır ve çözümleyici olmalıdır. Dinleme aşamasında ise konuşmada karşı tarafta bulunan kişi ile empati kurulmalı, onun konuşması kesilmeden dinlenmelidir (Nural, 2008).

2.4.2.1.2. Sözsüz İletişim

Sözsüz iletişim; kişinin beden hareketleri ile kendini karşı tarafa anlatmasıdır. Bu anlatım biçiminde bireyler kendini gönderdiği sinyaller ve iletilerle ifade etmektedir. Sözsüz iletişim, vücudun konumu, görünümü, baş hareketleri, yüz ifadeleri, jestler ve mimikler, dokunma ve giyilen kıyafet gibi durumlar sözel olmayan iletişim kapsamında değerlendirilmektedir (Ergin, 2012). Sözsüz iletişim denince akla ilk olarak beden dili gelmektedir. Sözlü iletişimde konuşma ne ise sözsüz iletişimde beden dili odur (Usluata, 1995). Örneğin insan öfkeli olduğu durumu karşı tarafa çatık kaşlar ile, mutlu olduğunu güler yüzle kendini sözsüz iletişim yolu ile ifade etmeye çalışmaktadır (Uçak, 2018). İnsanlar iletişim halinde bulundukları kişiler hakkındaki izlenimlerini sözlü iletişimden

ziyade sözsüz iletişim diğeri bir değışle beden dili aracılığı ile elde ederler. Tüm insanlığın ortak kullandığı dil, sözsüz iletişimdir. Sözsüz iletişim yalan, endişe, ilgi duyma, düşmanlık, mutluluk, üzüntü, öfke, korku, şüphe, sıkıntı ve benzeri durumlar hakkında bazı ipuçları elde etmemizi sağlamaktadır. Ayrıca bu noktada sözlü ve sözsüz iletişim birlikte değerlendirilmelidir (Güngör, 2016).

2.4.2.1.3. Yazılı İletişim

Yazılı iletişim yazının icadından sonra sözlü iletişimin kayıtlara geçirilmesini ortaya çıkmıştır. Yazılı iletişim, yalnızca insanlar tarafından kullanılan ve sözlü iletişimin kayıtlı bir iletişim biçimi olarak tanımlanmaktadır. Yazının icadı ile bir boyut kazanan iletişim kavramı sözlü iletişimin aksine daha kalıcı hale dönüşmüştür. Sözlü ifade edilen duygular ya da düşünceler kelimeler yardımıyla kalıcı hale gelmiş ve mesajlar, duygular ve düşüncelerin zamana ve mekâna bağılılığı ortadan kalkmıştır. Zaman ve mekândan bağımsız olarak artmaya başlayan yazılı iletişimin ortaya çıkması ile birlikte iletişim evrensel boyutlara taşınmıştır (Güngör, 2016). Yazılı iletişimin ortaya çıkmasıyla birlikte bireyler arasında iletilmek istenen mesajlar değışime uğramadan, ilk haliyle aktarılmaya başlanmıştır. Anlaşılır bir biçimde alıcılara gönderilen yazılı mesajlar aracılığıyla devam eden iletişimin sözlü iletişimden çok daha büyük bir avantaj sağladığı söylenebilir (Avcı, 2017).

2.4.2.1.4. Görsel İletişim

Görsel iletişim adından da anlaşılacağı üzere göze hitap eden, görsel algılamalar yoluyla gerçekleştirilen bir iletişim türüdür. İlk çağlarda mağara duvarlarına ve tabletlere çizilen resimler, ateş ve duman aracılığıyla gerçekleştirilen iletişimin yerini, günümüzde televizyon, sinema ve internet teknolojileri almıştır (Güngör, 2016). Görsel iletişim öğeleri kullanılarak oluşturulan mesajların diğeri iletişim türleri aracılığıyla oluşturulan mesajlardan en önemli farkı, görsellerin zihninizde önemli izler bırakarak daha akılda kalıcı olmasından kaynaklanmaktadır (Pişkin, 2013).

2.4.2.2. İşleyiş Açısından İletişim Türleri

İşleyiş açısından iletişim türleri incelendiğinde iletişim tek yönlü ve çift yönlü iletişim başlıkları altında toplanmaktadır.

2.4.2.2.1. Tek Yönlü İletişim

Tek yönlü iletişim, adından da anlaşılacağı üzere herhangi bir geri bildirim olmayan bir iletişim türü olarak tanımlanmaktadır (Küçükaslan, 2014). Tek yönlü iletişim, tek alıcıdan oluşan iletişim, birden fazla kaynaktan aktarılan iletişim, birden fazla alıcıdan oluşan iletişim olarak birden fazla alt grupta incelenebilir (Tutar vd., 2003). Literatür incelendiğinde tek yönlü iletişimin genel olarak tek bir kaynaktan çıkıp birden çok alıcıya iletilmesi amacıyla ortaya çıkarılan mesajların iletilmesi olarak tanımlanmaktadır (Mısırlı, 2008; Avcı, 2017). Tek yönlü iletişimde kaynağın amacı mesajı iletmektir. Bu iletişim türünde mesajın alıcı tarafından nasıl anlaşıldığı, anlaşılıp/anlaşılmadığı gibi konular ilgi alanı dışında tutulmaktadır. Tek yönlü iletişimde geri bildirim sağlanamaması, mesajın amacını tam olarak yerine getirilip getirilemediği ölçülemez. Bu da tek yönlü iletişimin en büyük dezavantajı olarak bilinmektedir (Aksungur, 2018).

2.4.2.2.2. Çift Yönlü İletişim

Çift yönlü iletişim, tek yönlü iletişimin aksine iki tarafında sürece aktif olarak katılımıyla sağlanmaktadır. Kaynak ve alıcı arasındaki iletişimde kaynağın alıcıdan dönüt alması, alıcının duygu ve düşüncelerini öğrenmesi, iki taraf arasında etkileşimin sağlanması çift yönlü iletişimin ortaya çıkmasını sağlamaktadır. Diğer bir deyişle geri bildirimin bulunduğu iletişim türüne çift yönlü iletişim denilmektedir (Kaya, 1991; Kaya, 2016). Çift yönlü iletişimde alıcı ve kaynak yer değiştirebilir ve çift yönlü iletişimde tek yönlü iletişime nazaran daha hızlı, daha aktif, daha güvenilir ve daha doğru bir iletişim süreci bulunmaktadır. Çift yönlü iletişim geri dönüt alması sebebiyle tek yönlü iletişime göre daha aktif, güvenilir ve doğru bir iletişim gerçekleştirebilmektedir (Avcı, 2017).

2.4.2.3. Yapısal Açıdan İletişim Türleri

Yapılar açısından iletişim türleri incelendiğinde iletişim bireysel, kişilerarası, örgütsel ve kitle iletişim başlıkları altında toplanmaktadır.

2.4.2.3.1. Bireysel İletişim

Bireysel iletişimde kişi hem kaynak hem alıcı konumunda bulunmaktadır. Bireyin kendisinin yarattığı zihinsel süreci kapsayan bu iletişim türü tek kişi aracılığıyla gerçekleşmektedir. Literatürde bireysel iletişim “içsel iletişim”, “kişi içi iletişim” ve “öz iletişim” gibi isimler almaktadır (Avcı, 2017). Bireyin kendisine yönelttiği sorular ve sorularla ilgili düşünceler, cevaplar, verdiği dönütler yer almaktadır. Bireysel iletişim, birey tarafından içsel olarak üretilen simgelerin bir başka kişiye yansıtılmadan yorumlandığı psikolojik bir durumdur (Aksungur, 2018).

2.4.2.3.2. Kişilerarası İletişim

Kişilerarası iletişim iki ya da ikiden fazla kişi arasında gerçekleşen, duygu, düşünce, yaşantı ve ilgi alanı gibi paylaşımların yapıldığı iletişim türüdür (Kaya, 2016). Kişilerarası iletişim günümüzde en sık karşılaştığımız iletişim türüdür. Teknolojinin gelişmesi ile birlikte iletişim araçlarının gelişmesi ve bu gelişmeler sayesinde bireyler arasındaki mesafelerin ortadan kalktığı günümüz koşullarında, kişilerarası iletişim kavramı oldukça önemli hale gelmiştir (Avcı, 2017).

2.4.2.3.3. Örgütsel İletişim

Örgüt, ortak bir amaç için bir araya gelmiş kişi veya kurumların oluşturduğu topluluk olarak açıklanmaktadır. Örgütsel iletişim ise kısaca örgüt içinde yer alan bireylerin iletişimi olarak tanımlanmaktadır. Örgütsel iletişim örgüt sistemlerini birbirine bağlayan, örgüt içi ve örgüt dışı bilgi alışverişini gerçekleştirmektir (Avcı, 2017). Örgüt iletişiminin amacı, düzenli bir ilişki ağı oluşturarak bireysel amaçlar ile örgütsel amaçlar arasında sağlam bir denge kurulmasıdır (Sabuncuoğlu, 1984).

2.4.2.3.4. Kitle İletişim

Kitle kavramı insanların bir arada yaşamaya başladığı ilk zamanlardan bu yana sürekli şekil değiştirmiştir. Bilgi ve teknoloji hızla gelişmesi sonrasında kentleşme ve sanayileşmenin ortaya çıkması ve bu değişimlerin zamanla sosyal koşulları da değiştirmesi kitle kavramına farklı bir ivme kazandırmıştır. Koşulların değişmesi ile kitlesel iletişim kavramı üzerinde çalışmalar artmış ve gazete, radyo, televizyon, sinema ve benzeri birçok kitle iletişim aracının ortaya çıkmasını sağlamıştır (Lazor, 2009). Bu kitle iletişim araçları sayesinde tek bir kaynağın kullanılması ile birlikte çok sayıda insanla kolayca iletişime geçilmiş ve geniş bir kitle iletişimi sağlanmaya başlanmıştır (Odabaşı ve Oyman, 2005).

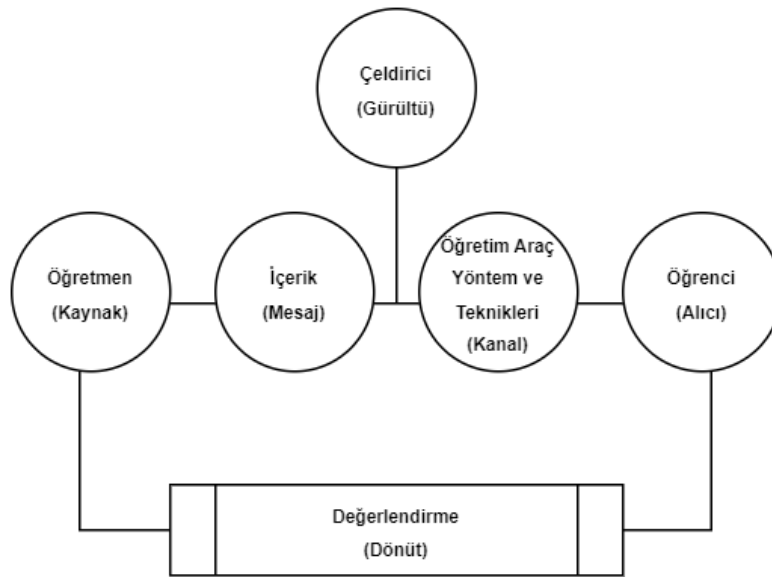
2.4.3. Eğitim Kurumlarında İletişim ve Önemi

İletişim, insan için hayatın her evresinde var olan sistemin önemli bir parçasıdır. Bireylerin ailesinden sonra en çok iletişim kurduğu yer ise eğitim kurumlarıdır. Eğitim kurumları bu yönüyle büyük önem ve sorumluluğa sahiptir. Öğrencilerin eğitim kurumlarında gerçekleşen iletişim sayesinde etkili bir biçimde yetişmesi gerçekleşmektedir. Eğitim kurumlarında bireyler arasında kurulacak olan iletişim, duruma göre geliştirilebilir, yenilenebilir ve güncelleştirilebilir (Bolat, 1990).

Okullar, bireylerin aile ortamından sonra insana içinde yaşadığı toplumun kurallarının aktarıldığı eğitim kurumları olarak bilinmektedir. Öğrencilerin genel olarak hayatlarının şekillendiği bu kurumlar sayesinde birbiri ile olan ilişkilerini iletişim yolu ile geliştirmektedir. Ayrıca okullardaki iletişimin kalitesi arttıkça öğrencilerin birbiri ile olan ilişkilerinin kalitesi artmaktadır. Bu sayede bireylere aktarılan iletişim kurma tarzları öğrencilerin gelecek hayatlarında kuracakları iletişimlerini de etkilemektedir (Fidan ve Erden, 1994). Okul içindeki iletişim kalitesine göre bireylerin sonraki yaşamlarında kullanacakları ya da kullanmaya çalışacakları iletişim tarzı değişim gösterecektir (Şimşek, 1999). Bu sebeple okullar, iletişim biçimleri günümüze göre geliştirmeli, gerek duyduğu biçimde donatılmalı, bilgi ve teknolojiye yararlanarak çeşitlendirilen iletişim unsurlarıyla öğrencilerin mevcut ve gelecekte hedeflerine ulaşmalarına yardımcı olmalıdır (Babacan, 2011). Bu kapsamda en büyük görev öğretmenlere düşmektedir. Öğrenciler ailede ebeveynlerden sonra öğretmenleri taklit etmeye yatkındırlar. Bu

kapsamda düşünülüğünde öğretmenlerin her davranışının öğrenciler tarafından benimseneceğini göz önünde bulundurarak öğrencilerle iletişim kurmaya dikkat etmesi gerekmektedir. Bu nedenlerden dolayı, öğretmenlerin başta iletişim olmak üzere birçok alanda kendilerini geliştirmesi büyük önem arz etmektedir (Yavuzer, 1999). Eğitim ve öğretimin en önemli unsuru olan öğretmenlerin öğrenciler ile iletişim kurması aşamasında sevgi ve saygı dilini kullanarak bir iletişim ortamı inşa etmesi, eğitim ortamını da bu temeller üzerine kurması beklenmektedir. İletişim öğrenme-öğretme sürecinin en önemli unsurudur. Sağlıklı bir iletişim ortamı kurulmadığı durumda eğitim ve öğretimin sağlıklı bir biçimde sürdürülmesi mümkün değildir. Bu nedenlerden dolayı öğretmen ile öğrenciler arasında kurulacak olan iletişim ortamı, öğrenme ve öğretme aşamalarında hayati öneme sahiptir. Şekil 3.'de öğretim sürecinde iletişimin öğeleri verilmiştir (Çalışkan ve Karadağ, 2010).

Şekil 3. Öğretim Sürecinde İletişimin Önemi

Öğrenme süreci öğretmenlerin kaynak olarak görüldüğü, verilen eğitim ve öğretim araçlarının mesaj olarak algılandığı, içeriğin belirli yöntem ve teknikler ile öğrencilere aktarılmasının kanal olarak görüldüğü bir ağ yapısına sahiptir. Alıcı konumunda yer alan öğrenciler ise değerlendirmeler aracılığıyla kaynak olan öğretmenlere dönüt sağlamaktadır.

Öğrenme bir süreç olarak tanımlanmaktadır. Bu sürecin başarılı bir biçimde yürütülebilmesi için öğretmen ile öğrenciler arasında kurulacak iletişimin kalitesi ve

sürdürülebilirliği önemlidir. Bu nedenle öğretim sürecindeki iletişim öğelerinin organizasyonunun iyi bir şekilde organize edilmesi ve iletişim sürecine özen gösterilmesi gerekir. Bu özen ve dikkat öğrenmenin istenilen yönde sağlıklı bir şekilde olmasına katkı ve ortam sağlayacaktır (Çalışkan ve Karadağ, 2010).

2.5. Kültür

Kültür kelimesi Latince'deki bulunmak, yetiştirmek, ikamet etmek gibi anlamları olan “colere” fiilinden gelen “cultura” kelimesinden geldiği bilinmektedir (Williams, 1977; Oğuz, 2011). Kültür kelimesi literatürde birçok farklı alanda farklı tanımları ile var olmaktadır. Bu alanlardaki tanımlardan ilki tarımsal etkinlikler üzerinde yapılan çalışmalarda kullanıldığı görülmektedir. Genel olarak kültür; insanların yaşadıkları deneyimler sayesinde oluşan ve genel olarak ihtiyaçların karşılanması için kullanılan ve her farklı disiplinde yeniden tanımlamaların ve farklı bakış açılarının sunulduğu tanımlar içermektedir.

Tylor'ın tanımına göre kültür, “kültür ya da uygarlık, bir toplumun üyesi olarak, insanoglunun öğrendiği (kazandığı) bilgi, sanat, gelenek-görenek ve benzeri yetenek, beceri ve alışkanlıkları içine alan karmaşık bir bütündür” şeklinde açıklanmıştır (Güvenç, 2019; Tylor, 1974). TDK'ye göre kültür tanımı ise; “Bir toplumu ya da halkı duyuş, düşünüş, yaşayış bakımından öbürlerinden ayıran ve gerek özdeksel gerek tinsel alanlarda oluşturulan ürünlerin tümü” olarak ifade edilmektedir (TDK, 1974). UNESCO tarafından yapılan kültür tanımı ise, “en geniş anlamıyla bir toplumu ya da toplumsal bir grubu tanımlayan, belirgin maddi, manevi, zihinsel ve duygusal özelliklerin bileşiminden oluşan bir bütün ve sadece bilim ve edebiyatı değil, aynı zamanda yaşam biçimlerini, insanın temel haklarını, değer yargılarını, geleneklerini ve inançlarını da kapsayan bir olgu” şeklinde ifade edilmektedir (UNESCO, 1982). Kültür, insan yaşamındaki maddi ve manevi bütün unsurları içermektedir. Türk Dil Kurumu'na (TDK, 2021) göre kültür; “tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddi ve manevi değerler ile bunları yaratmada, sonraki nesillere iletmede kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünü” olarak tanımlanmıştır.

Mustafa Kemal Atatürk ise “Türkiye Cumhuriyeti'nin temeli kültürdür” diyerek kültürü ilim sahibi olmak, hakikati bilmek ve aydınlanmak anlamında tanımlamaktadır

(Kocatürk, 2007). Williams'a göre kültür; din ve estetik alanlarında görülen gelişimleri yansıtmak, sanatsal etkinliklere ve sanat eserlerine sahip çıkmak, bir yaşam biçimini ve yaşam biçimiyle birlikte gelenekler oluşturmak şeklinde tanımlanmaktadır (Williams, 1977; Oğuz, 2011). Dünya üzerinde yer alan insanların farklı topluluklar oluşturmasıyla birlikte ortaya çıkan farklı toplumların kültürleri araştırıldığında, bu kültürlerin çıkış kaynaklarında yaşanan farklılıklar ve zamanla bilim alanında yaşanan gelişmeler sayesinde kültür kavramının değişim gösterdiği söylenebilir (Turhan, 1969; Özönder, 2001).

Okullun yapı taşları olan öğretmenlerin ve öğrencilerin farklı kültürlerden gelmesi, farklı kültürel özelliklere sahip olması nedeniyle bazı olumsuz durumlarla karşılaşmaktadır. Kültürler arası farklılıktan dolayı yaşanan sorunların çözülebilmesi öğretmenlerin en önemli görevleri arasında sayılmaktadır. Öğretmenlerin farklı kültürler arası bağ kurma sorumluluğun altından kalkabilmesi ve eğitimin devamlılığı için önem arz etmektedir (Polat, 2009, Rengi ve Polat, 2014).

2.5.1. Kültürün Özellikleri

Kültür, içinde bulunduğu toplumda insanların ihtiyaçlarını karşılayabilen, gelecek nesillere aktarılacak toplumun gelişimine yardımcı bir sistemdir. Kültür tanımı, toplumdan topluma, toplumların kendilerine has özelliklere ve birtakım özelliklere göre değişim gösterse de evrensel bir tanım olarak kabul edilmektedir. Evrensel bir geçerliliğe sahip olmasından dolayı kültürün bir takım vazgeçilmez özellikleri bulunmaktadır. Bir toplumun tarihini bilmek ve anlamak o toplumun kültürünü anlamadaki ilk aşama olarak görülmektedir. Toplumların her birinin kendisine özgü uyulması gereken yazılı ve sözlü kuralları bulunmaktadır. Bu kurallar genel olarak gelenek ve görenekler aracılığıyla aktarılmakta ve kültüre dönüşmektedir (Tezcan, 1996; Güvenç, 2021).

Toplumsal davranışlar gelenek ve görenekler etrafında şekillenmektedir. Kültür de toplumsal davranışları düzenleyen bir semboller bütünü olarak bilinmektedir. Bu nedenle gelenek ve görenekler ile kültür arasında ayrılmaz ve yadsınamaz bir bütünlük bulunmaktadır. Var olunan topluma ait özelliklerin tamamı aynı zamanda kültürün oluşmasına yardımcı ve bir parçası olmaya aday olan unsurlardandır. Kültürü oluşturan en önemli etmenler: dil, tarih, din, sanat, gelenek ve görenekler olarak sıralanabilir. Dil,

kültürün var olabilmesi ve geleceğe aktarılabilmesi için gereklidir. Dil, kültürün oluşumunu sağlayan duygu ve düşüncelerin ifade edilmesi için gereklidir. Bu nedenle bir kültürün devamı, bağlı olduğu dilin kullanımından geçmektedir (Güvenç, 2021).

Tarih ve dilin etkin kullanımı sayesinde kültür nesiller boyunca iletilmektedir. Geçmişten geleceğe zenginleşerek artan kültürün aktarımı iletişim sayesinde sağlanmaktadır (Yücel ve Yediyıldız, 1988; Göçer, 2012). Tezcan (1996) kültür toplumdaki bireyler arasında iletişimi sağlayan, aynı zamanda toplumları birbirinden ayırmaya yarayan, öğrenilebilen, zaman içinde değişebilen, nesiller boyu aktarılabilen bir değer bütünüdür.

Kısaca kültürün özellikleri sosyal çevre sayesinde yaşanılarak öğrenilen ve öğretilen, geçmişten günümüze kadar aktarılan ve sürekliliği sağlanan, zaman içerisinde gelişen, değişen ve dönüşen ve ihtiyaçları karşılayan bir süreçler bütünüdür (Güvenç, 1991).

2.5.2. Kültürü Oluşturan Faktörler

Yeşil (2009)'e göre kültürü oluşturan faktörler aile, din, eğitim, politik ve ekoloji ve fiziksel çevre olmak üzere beş ana başlıkta toplanmaktadır. Öğüt (2017)'e göre ise kültürü oluşturan başlıca faktörler; dil, din, değer, norm, örf, adet, tutum, inanç, yasalar ve ahlak kuralları olarak belirtilmiştir.

Dil, ait olduğu toplumun kültürünü yansıtan, insanlar arası iletişimi sağlayan ve çeşitli tanımlara sahip semboller bütünüdür (Öğüt, 2017). Din, toplumu oluşturan bireylerin ortak değerler altında bir araya gelmesi anlamı taşımaktadır. Bireylerin sosyal yaşamlarında kişilerarasındaki ilişkilerde kullandığı semboller kültürleri yansıtmaya, yapılandırmaya, korumaya ve geleceğe aktarmaya yaramaktadır (Samovar, Porter ve McDaniel, 2012). Değerlerimiz, hayat boyunca verdiğimiz kararlarda ve davranışlarımızda etkilidir. Yanardağ (2017) bir topluluğun tüm kesimlerince kabul edilmiş ortak usullerini örf; topluluklarda yerleşmiş gelenek ve görenekleri ise adet olarak tanımlamaktadır. Tutum ise bireylerin içinde yaşadığı toplumlarda önemli olduğunu düşündükleri tepkilerdir (Çöllü ve Öztürk, 2006). Yasalar bir ülkeyi, bir devleti yönetme amaçlı kurallardır (Turgut, 2019) ve ahlâk kuralları, sosyal hayatta kişiler arası ilişkiler aracılığıyla öğrenilir (Arslantürk ve Amman, 2012).

2.5.3. *Kültürlerarası İletişim*

2.5.3.1. **Kültürlerarası Farkındalık**

Kültürlerarası farkındalık, bir bireyin diğer kültürlerdeki farklılıkları ve kendi kültürüyle olan benzerlikleri anlama yeteneğini sağlayan kültürlerarası iletişim yeterliliğinin bir boyutu olarak tanımlanmaktadır (Fritz, Graf, Möllenberg ve Chen, 2005). Kültürlerarası farkındalığı olan bir birey kültürler arasında farklılıklar ve benzerlikler olduğunun farkında olan bilinçli bir bireydir. Benzer şekilde bu durumu anlaması, benimsemesi ve saygı göstermesi birey için birer gerekliliktir. Kültürlerarası farkındalık, insanların içerisinde bulunduğu kültürlerin onların bakış açısına olan etkisine ve bu etkinin onun için en iyi yol olduğuna inanmadıkça ortaya çıkmaktadır. Aynı zamanda insanların başka perspektifleri değerlendirmeye aldığı zamanda kültür gelişim göstermektedir (Öğüt, 2017). Kültürel farkındalık sürecini aşan bir birey, evrensel insan davranışlarını örneğin jestler ve mimikler, bakışlar, kibarlık normları ve benzeri şeylerin farklı kültürden olan bireyler aracılığıyla kültürlerarası iletişim sürecinde nasıl adapte ettiklerini algılamaya başlamaktadır (Üstün, 2011).

Kültürlerarası farkındalığı Fritz vd. (2002) tarafından “bir kişinin diğer kültürlerin benzerliklerini ve farklılıklarını anlama ve açıklama yeteneğini temsil eden kültürlerarası iletişim yetkinliğinin bilişsel boyutu” olarak tanımlanmaktadır. Kültürlerarası farkındalığı yüksek olan kişiler, kendi kültürünü ve diğer kültürleri anlayan ve karşılaştıran kişiler kültürlerarası farkındalığı yüksek olan kişiler olarak ifade edilmektedir.

Kartarı (2014)’ya göre kültürlerarası farkındalık, farklı kültürlerle iletişim ve etkileşimde farklılıkları anlamak ve farklılıkların bilincinde yaşamaktır.

Kartarı (2020) bilişsel kazanımlar, kültürlerarası iletişim sürecinde belirsizliği ve çok anlamlılığı azaltmaktadır.

2.5.3.2. **Kültürlerarası Duyarlılık**

Kültürlerarası duyarlılık, kişinin içinde bulunduğu kültürden farklı kültüre sahip olan kişilerle iletişime geçmeden, etkileşim kurmadan önce, iletişime geçip etkileşim kurma aşamasında ve sonrasında pozitif hislere sahip olması olarak tanımlanmaktadır.

Benzer şekilde bu farklılıklara saygı duyması da kültürlerarası duyarlılığa sahip bireylerde olması gereken önemli özellikler arasında sayılmaktadır (Fritz vd. 2001; Temel Eğinli, 2011). Farklı kültüre sahip bireylerin bir arada yer aldığı toplumlarda bireylerin huzur içerisinde yaşama istekleri önem arz etmektedir. Bu yeterliliklere sahip olmayan bireyler hem toplum hem de diğer bireyler tarafından dışlanmaya varan tepkilerle karşı karşıya kalmasına neden olacaktır. Kültürlerarası duyarlılık kültürler arasında görülen farklılıkları tanımlamak, diğer kültürlere karşı olumlu duygular geliştirmek ve değerlendirmek ve uygun davranış geliştirebilmek kültürlerarası duyarlılık olarak karşımıza çıkmaktadır.

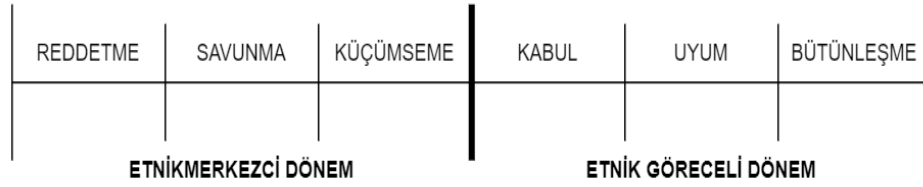
Hammer, Bennett ve Wiseman (2003) küreselleşme ile birlikte huzur, barış, birlik ve beraberlik içinde yaşamasının ve çağdaş seviyelere ulaşılmasının kültürlerarası duyarlılığın gelişmesi ile mümkün olduğunu belirtmişlerdir.

Bhawuk ve Brislın (1992) ise kültürlerarası duyarlılığı, aynı toplumda ve farklı kültürlere sahip bireylerin duygusal ve davranışsal farklarının farkındalık olarak tanımlanmaktadır (Aksoy, 2016).

Kültürlerarası duyarlılık becerisi kültürel farklılığın görüldüğü toplumlarda olumlu ve etkin bir iletişim kurabilmek ve ortaya çıkan farklılıklar ile baş edebilmek adına büyük öneme sahiptir. Kültürlerarası duyarlılık, bireylerin farklı kültürlere ve bu kültüre ait olan insanlara olan bakış açılarının saygı çerçevesinde olması ya da değer göstermesi olarak tanımlanabilir (Saygılı ve Kana, 2018). Bir başka tanıma göre, bireyin kültürlerarası duyarlılığını tecrübe etme ya da işleme şeklini belirleyen dünya görüşüdür (Medina Lopez Portillo, 2004).

Bennett ve Bennett'e (2004) göre Kültürlerarası Duyarlılık Gelişim Modeli'nde kültürlerarası duyarlılık; etnik merkezci (ethnocentric) dönem ve etnik göreceli (ethnorelative) dönem olmak üzere iki aşamadan oluşmaktadır. Bu gelişim evreleri ise reddetme, savunma, küçümseme, kabul, uyum ve bütünleşme olmak üzere altı farklı kademedan oluşmaktadır. Kültürlerarası duyarlılık gelişim modeli, kültürlerarası duyarlılığının gelişiminin etnomerkezci boyuttan etnorelativist boyuta doğru ilerlediğini kabul etmektedir. Bu aşamalar Şekil 4'te gösterilmektedir (Bennett ve Bennett, 2004).

Şekil 4. *Kültürlerarası Duyarlılık Gelişim Modeli*

Bennett ve Bennett'e (2004) göre Kültürlerarası Duyarlılık Gelişim Modeli'nde kültürlerarası duyarlılık iki aşamada ele alınmaktadır. İlk aşamada yer alan etnik merkezci (ethnocentric) dönem bireyin kendi kültürünü diğer kültürlerden üstün görmesi sonrası ortaya çıkan durumlara dayanmaktadır. Etnik göreceli (ethnorelative) dönem ise bireyin kendi kültürünü diğer kültürler bağlamında deneyimlenmesi anlamı taşımaktadır (Bennett ve Bennett, 2004).

Etnik merkezci dönemin ilk evresi reddetme evresidir bu evrede bireyler genel olarak sahip oldukları kültürel yapının dışına çıkmak istemezler. Bu aşamadaki bireyler dünya görüşünün değişmesini istememesi nedeniyle diğer kültürlerden uzak durmak, onları yok saymak istemektedir. İkinci evrede ise savunma evresi yer almaktadır. Savunma evresinde ise bireylerin farklı kültürler ile karşı karşıya kaldığı durumlarda bilgiye ve deneyimlere dayalı kültürel yargılara sahip olması nedeniyle kültürlerini savunmaya geçmesi görülmektedir. Küçümseme ise etnik merkezci dönemin son evresi olarak bilinmektedir. Bu evre ise kendi kültürünün en iyi olduğunu düşünerek diğer kültürleri aşağılama, kendi kültürünü üstün görme evresidir.

Kabul evresi, etnik göreceli dönemin ilk evresi olarak bilinmektedir. Kabul evresinde, bireyler kültürel bağlamları ve yeniden yapılandırılmaları incelemeyi benimsemektedir. Etnik göreceli dönemde ikinci evre ise uyum evresi olarak tanımlanmaktadır. Bu evre, farklı kültürlerle ait deneyimlerin o kültüre uygun olan algı ve davranışları geliştirmesi üzerine kurulu bir evredir. Etnik göreceli dönemin son evresi ise bütünleşme evresidir. Bütünleşme evresinde, tutarlılık hissi sağlayan bir üst seviyenin sürdürülmesi kastedilmektedir. Bütünleşme sorunlarını ele alan insanlar dünya görüşlerinde zaten genellikle çok kültürlü ya da iki kültürlülerdir.

Bireylerin etnik merkezci boyuttan etnik göreceli boyuta doğru ilerlemesi kültürlerarası duyarlılığının geliştiğinin göstergesidir. Bu ise kültürlerarası duyarlılığın kazandırılmasında eğitimi özellikle de Sosyal Bilgiler eğitimini önemini ortaya koymaktadır.

2.5.3.3. Kültürlerarası Beceriklilik

Kültürlerarası beceriklilik, farklı kültürlerden kişilerle etkileşim içine girildiğinde, sözlü ve sözsüz iletişim becerilerini kullanarak etkin olmayı ifade etmektedir. Kültürlerarası yetkinliğin davranışsal boyutunu kapsamaktadır (Fritz, vd., 2002).

Kültürlerarası yeterliliği gelişmiş kişi açık fikirli, farklı bakış açılarına sahip, davranışsal olarak farklılıklara uyum sağlayabilen ve empati yapabilen kişilerin ihtiyaçlarını ve amaçlarını anlamaya odaklanarak yanıt vermeyi başarabilen kişi olarak tanımlanmaktadır (Temel E inli, 2011). Böyle kişiler farklılıkları tanımakta, öğrenmekte, anlamakta ve saygı ve duyarlı kişiler olmaktadır.

2.5.3.4. Çokkültürlülük

Çokkültürlülük kavramı ilk kez İsviçre’de 1957 yılında kullanılmıştır (Özensel, 2012). 1960’larda ise Amerika Birleşik Devletleri’nde etnik çeşitliliğin çoğalması sonucunda farklı dili konuşan, farklı örf ve adetlere sahip olan insanlar kültürel kimliklerinin tanınmasını, kendilerine diğerleri ile eşit hak ve olanakların sağlanması istemişlerdir. Bu istekler toplumda ırkçılığa sebep olmuş ve bu nedenle 1970’li yıllarda  okk lt rl l k kavramı gündeme gelmiştir (Başbay ve Bektaş, 2009). Mahiro ulları (2005)  okk lt rl  eğitim ortamının oluşturulmasında ve geliştirilmesinde bireylerin farklılıklarına saygı duyulması, bireylerin farkındalık düzeylerinin arttırılmasına yönelik çalışmaların yapılması gerektiğini belirtmişlerdir.

Çokkültürlülük kavramı başlangıçta ulusal kimliğin içerisinde farklı kültürel kökenlere sahip toplumların kendi kimliklerini korumalarını ve yaşatmalarını desteklemek amacıyla ortaya atılmıştır (Vatandaş, 2002; Yakışır, 2009).

Kymlicka (2002)’ya göre  okk lt rl l k göçmenler, azınlıklar gibi farklı toplulukların, ba lı bulunduğu devletten haklarını almak ve potansiyel adaletsizlikten korunmak için ortaya attığı bir terimdir. Çokkültürlülük kültürel olarak dilleri, örf ve adetleri, gelenek ve görenekleri farklı olan insanların bir arada yaşamasını sağlayan toplumsal birleştirici yapıdır ( zhan, 2006). Sinagatullin’e (2003) göre,  okk lt rl l k kökenleri her ne kadar farklı olsa da toplumun her  yesi için adalet, eşitlik ve özgürlük sağlanması fikrinden doğmuştur.

Çokkültürlü bir toplumda bireylerin uyum içerisinde bir birliktelik içinde yaşayabilmeleri ve bireyleri bir arada tutan değerlerin güçlendirilmesi büyük önem arz etmektedir (Saygılı, 2020). Özellikle çokkültürlü toplumlarda ortak bir aidiyet duygusunun yaratılması, kültürel çeşitliliğin zenginliğe dönüştürülmesi, bireylerin kültürlerarası iletişim becerilerinin ve duyarlılığının yüksek olması oldukça önemlidir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1. Evren

Çalışmanın evreninin Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilgiler öğretmenliği bölümü öğrencileri oluşturmaktadır. Çalışmada kolayda örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Anketler yüz yüze olarak araştırmacı arasında uygulanmıştır.

3.2. Veri Toplama Araçları

İletişim Becerileri Ölçeği; Katılımcıların iletişim becerileri düzeylerini ölçebilmek amacı ile ilk olarak Korkut (1996) tarafından geliştirilen İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeği temel alınarak Korkut Owen ve Bugay (2014) tarafından geliştirilen “İletişim Becerileri Ölçeği” kullanılmaktadır. Bu ölçek 25 madde ve 4 alt boyutlu bir ölçektir. Ölçek 5’li likert tipinde olup ölçek maddeleri 5: Her zaman, 4: Sıklıkla, 3: Bazen, 2: Nadiren, 1: Hiçbir Zaman şeklindedir. Ölçekte ters olarak kodlanan madde bulunmamaktadır.

Kültürlerarası Duyarlılık Ölçeği; Son olarak katılımcıların kültürlerarası farkındalıklarını ölçmek için ise Chen ve Starosta (1996) tarafından geliştirilen “Kültürlerarası Duyarlılık Ölçeği” nin Türkçe ’ye Üstün (2011) tarafından uyarlanmış hali kullanılmıştır. Ölçek 23 madde ve 5 alt boyuttan oluşmakta olup 5’li likert tipindedir. Ölçek Maddeleri 5: Tamamen Katılıyorum, 4: Katılıyorum, 3: Kararsızım, 2: Katılmıyorum, 1: Hiç Katılmıyorum şeklindedir.

3.3. Verilerin Toplanması

Veri toplama süreci araştırmacı tarafından gerçekleştirilmiştir. Araştırmada anket yöntemi kullanılmış olup veriler kolayda örnekleme yöntemi ile yüz yüze toplanacaktır. Araştırma kapsamında hazırlanan anket formları Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi'nde öğrenim gören ve Sosyal Bilgiler öğretmenliği bölümünde okuyan lisans öğrencilerine uygulanacaktır. Araştırma gerekli açıklamaları yaparak ve etik sürece uyarak veri toplama sürecinde gerekli dikkati gösterecektir.

Araştırmanın evrenini Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği bölümünde okuyan öğrencilerin tamamı oluşturmaktadır. Araştırma da kolayda örnekleme yönteminden yararlanılmaktadır. Bu örnekleme yöntemi veriye en hızlı ve en ekonomik şekilde ulaşmayı sağlamaktadır. Araştırma kapsamında Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi bünyesinde öğrenim görmekte olan yaklaşık 200 öğrenciye ulaşmak hedeflenmektedir. Bu noktada katılımcılardan elde edilen bilgilerin yalnızca akademik amaçlar doğrultusunda kullanılacağı katılımcılara belirtilecektir.

3.4. Verilerin Analizi

Verilerin analizinde SPSS 25.0 paket programı kullanılmıştır. SPSS programına girilen verilerin normallik dağılımları ve cronbach alfa değerleri incelendikten sonra verilerin normal dağıldığı varsayımı altında ilgili ilişkileri test etmek amacıyla iki grup arasındaki testlerde t-testi, ikiden fazla grubun olduğu durumlarda ANOVA testine başvurulmuştur. Ölçekler arasındaki ilişkiler ise korelasyon değerleri ve regresyon analizleri ile incelenmiştir.

BÖLÜM IV

BULGULAR

4.1. Araştırmanın Bulguları

Araştırma sonucu elde edilen veriler incelendiğinde ilk olarak ankete katılım sağlayan öğrencilerin demografik özelliklerine ilişkin bilgiler verilmiştir.

Tablo 1. *Demografik Değişkenlerin Dağılımı*

Değişkenler	Gruplar	N	%
Cinsiyet	Kadın	103	49,0
	Erkek	107	51,0
Yaş	18-20 yaş	49	23,3
	21-24 yaş	106	50,5
	25-28 yaş	51	24,3
	28+	4	1,9
Okuduğunuz sınıf	1.sınıf	46	21,9
	2.sınıf	52	24,8
	3.sınıf	56	26,7
	4.sınıf	56	26,7
Sosyoekonomik düzey	Düşük	71	33,8
	Orta	67	31,9
	Yüksek	72	34,3

Tablo 1. *Demografik Değişkenlerin Dağılımı - Devamı*

Değişkenler	Gruplar	N	%
Öğretmenlik Tercih Sırası	1-5	118	56,2
	6-10	67	31,9
	11 ve sonrası	25	11,9
Bölümden memnun olma durumu	Evet	116	55,2
	Hayır	94	44,8
Yabancı dil düzeyi	Kötü	64	30,5
	Orta	70	33,3
	İyi	76	36,2
Farklı ülkeden arkadaşı olma durumu	Evet	108	51,4
	Hayır	102	48,6
Yurt dışında yaşam/tatil vb. imkânı	Evet	106	50,5
	Hayır	104	49,5
Yaşantınızın çoğunu geçirdiğiniz yer	Metropol / il	124	59,0
	İlçe	54	25,7
	Köy, Kasaba	19	9,0
	Yurtdışı	13	6,2

Çalışmaya katılan kişilerin sosyo-demografik soruları incelendiğinde (Tablo 1);

- cinsiyete göre dağılımlar incelendiğinde erkeklerin 107 kişi (%51,0), kadınların ise 103 kişi (%49,0) olduğu görülmektedir.

- yaş gruplarına göre dağılımlar incelendiğinde öğrencilerin en çok 106 kişi ile (%50,5) 21-24 yaş grubunda olduğu, bunu 51 kişi ile (%24,3) 25-28 yaş grubunun ve 49 kişi ile (%23,3) 18-20 yaş grubunun takip ettiği görülmektedir. 28+ yaş grubunda ise 4 kişi (%1,9) yer almaktadır.

- öğrencilerin okuduğu sınıfa göre dağılımları incelendiğinde dağılımın birbirine yakın olduğu (1.sınıf: %21,9; 2.sınıf: %24,8; 3.sınıf: %26,7 ve 4.sınıf: %26,7) görülmektedir.

- Sosyoekonomik düzeylerin dağılımı incelendiğinde düşük grubunda 71 kişi (%33,8), orta grubunda 67 kişi (%31,9) ve yüksek grubunda 72 kişi (%34,3) kişi olduğu görülmektedir.

- Öğretmenliği tercih etme sırası incelendiğinde 118 kişinin (%56,2) ilk 5 tercihinde öğretmenlik yer aldığı, 67 kişinin (%31,9) 6 ila 10. tercihlerinde yer aldığı, kalan 25 kişinin (%11,9) ise 11 ve sonrasındaki tercihlerde öğretmenliğin yer aldığı görülmektedir.

- Bölümden memnun olma durumu incelendiğinde 116 kişinin (%55,2) bölümünden memnun olduğu, 94 kişinin (%44,8) ise bölümünden memnun olmadığı söylenebilir.

- Yabancı dil düzeyleri incelendiğinde 76 kişinin (%36,2) yabancı dil düzeyini iyi diye belirttiği, 70 kişinin (%33,3) orta, 64 kişinin (%30,5) ise kötü diye belirttiği görülmektedir.

- farklı ülkeden arkadaşı olma durumu incelendiğinde 108 kişinin (%51,4) farklı ülkeden arkadaş edindiği, 102 kişinin (%48,6) ise farklı bir ülkeden arkadaş edinmediği söylenebilir.

- yurt dışında yaşam/tatil vb. imkânların olma durumu incelendiğinde 106 kişinin (%50,5) böyle bir imkâna sahip olduğu, 104 kişinin (%49,5) ise böyle bir imkâna sahip olmadığı görülmektedir.

- son olarak katılımcıların yaşantılarının çoğunu geçirdiği yerler sorulduğunda 124 kişinin (%59,0) hayatının çoğunu metropol/ilde geçirdiği, 54 kişinin (%25,7) ilçe, 19 kişinin (%9,0) köy ve kasabada ve son olarak 13 kişinin (%6,2) yurtdışında yaşadığı görülmektedir.

Tablo 2. Ölçeklerin Cronbach's Alpha Değerleri

	Cronbach's Alpha
İletişim Becerileri	0,984
Kültürlerarası Duyarlılık	0,995

Çalışmada kullanılan İletişim Becerileri Ölçeği ve Kültürlerarası Duyarlılık Ölçeği üzerinden elde edilen sonuçlar incelendiğinde (Tablo 2) Cronbach alfa katsayılarının 0,984 ve 0,995 olarak hesaplandığı görülmektedir.

Tablo 3. Çarpıklık – Basıklık Değerleri

	N	Çarpıklık		Basıklık	
		İstatistik	Std. Hata	İstatistik	Std. Hata
şiö1	201	,005	,172	-,621	,341
şiö2	201	,005	,172	-,621	,341
şiö3	201	,005	,172	-,621	,341
şiö4	201	,020	,172	-,648	,341
şiö5	201	,024	,172	-,619	,341
şiö6	201	,037	,172	-,587	,341
şiö7	201	-,061	,172	-,402	,341
şiö8	201	,015	,172	-,620	,341
şiö9	201	,015	,172	-,620	,341
şiö10	201	,015	,172	-,620	,341
şiö11	201	,028	,172	-,589	,341
şiö12	201	,028	,172	-,589	,341
şiö13	201	,028	,172	-,589	,341
şiö14	201	-,061	,172	-,402	,341
şiö15	201	,014	,172	-,562	,341
şiö16	201	,005	,172	-,562	,341
şiö17	201	-,476	,172	,964	,341
şiö18	201	-,711	,172	1,597	,341
şiö19	201	-,728	,172	1,533	,341
şiö20	201	-,728	,172	1,533	,341
şiö21	201	-,146	,172	-,225	,341
şiö22	201	,026	,172	-,530	,341
şiö23	201	-1,103	,172	2,330	,341
hmöyö1	201	,665	,172	-1,573	,341
hmöyö2	201	,619	,172	-1,634	,341
hmöyö3	201	,619	,172	-1,634	,341
hmöyö4	201	,619	,172	-1,634	,341
hmöyö5	201	,573	,172	-1,688	,341
hmöyö6	201	,573	,172	-1,688	,341
hmöyö7	201	,573	,172	-1,688	,341

Tablo 3. Çarpıklık – Basıklık Değerleri - Devamı

	N	Çarpıklık		Basıklık	
		İstatistik	Std. Hata	İstatistik	Std. Hata
hmöyö8	201	,573	,172	-1,688	,341
hmöyö9	201	,573	,172	-1,688	,341
hmöyö10	201	,272	,172	-1,139	,341
hmöyö11	201	-1,194	,172	1,998	,341
hmöyö12	201	,399	,172	-,816	,341
hmöyö13	201	-,145	,172	-1,274	,341
hmöyö14	201	1,321	,172	1,015	,341
hmöyö15	201	-,844	,172	1,659	,341
hmöyö16	201	,441	,172	-1,823	,341
üöö1	201	,898	,172	-,286	,341
üöö2	201	,346	,172	-1,389	,341
üöö3	201	-,007	,172	-,142	,341
üöö4	201	-,715	,172	-,338	,341
üöö5	201	1,877	,172	1,538	,341
üöö6	200	1,970	,172	1,663	,342
üöö7	201	-,615	,172	-,799	,341
üöö8	201	-,115	,172	-1,262	,341
üöö9	201	-1,547	,172	1,126	,341
şıötoplamlar	201	,035	,172	-,544	,341
Şefkatli konuşma	201	-,002	,172	-,582	,341
Şefkatli dokunma	201	-,110	,172	-,356	,341
Şefkatli mesajlaşma	201	,067	,172	-,556	,341
Üöö toplam	200	,311	,172	,363	,342
Üöö amaçlı üretken özgecilik	201	,465	,172	,025	,341
Üöö amaçlı beklenmedik üretken	200	,072	,172	-,054	,342
Hmöyö toplam	201	,560	,172	-1,082	,341
Bakımın niteliği	201	,594	,172	-1,651	,341
Mesleki durumlar	201	,453	,172	-,116	,341

Veri seti 30'dan fazla olduğu için verilerin normallik varsayımı basıklık ve çarpıklık değerlerine bakılarak incelenmiştir. Analize alınan değerlerin basıklık ve çarpıklık katsayıları incelendiğinde (Tablo 3) değerlerin +2 ile -2 arasında değiştiği, bu nedenle analizler normal dağılımı varsayımı altında devam edileceği söylenebilir.

Tablo 4. Ölçeklerin Tanımlayıcı İstatistikleri

	Tanımlayıcı İstatistikler				
	N	Min	Max	Ortalama	Std. Sapma
İletişim Becerileri Ölçeği	210	80	125	100,8333	12,71912
Kültürlerarası Duyarlılık	210	77	114	95,6952	7,42055

Ölçekler incelendiğinde iletişim becerileri ölçeğinin 80 ile 125 arasında değiştiği, ortalamasının $100,83 \pm 12,72$ olduğu, kültürler arası duyarlılık ölçeğinin 77 ile 114 arasında değiştiği ve ortalamasının ise $95,69 \pm 7,42$ olduğu görülmektedir.

Bu çalışmanın istatistiksel analiz kısmında normal dağılıma uyum sağlandığı varsayımı altında iki grup karşılaştırılmasının yapıldığı durumlarda (cinsiyet, bölümden memnun olma durumu, farklı ülkeden arkadaşlık kurma durumu, yurt dışında yaşama imkânı) t testi, ikiden fazla grup olduğu durumlarda (yaş grupları, okuduğu sınıf, gelir düzeyi, tercih sırası, yabancı dil düzeyi, yaşadığı çevre) ANOVA testi uygulanmıştır. Sonuçlar 0,95 güven düzeyinde, 0,05 alfa değeri altında incelenmiş ve yorumlanmıştır. ANOVA testi sonucunda gruplar arasında farklılık olması durumunda Post hoc testlerine başvurulmuş, farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığı araştırılmıştır.

Ayrıca çalışmanın en başında kurulan hipotezleri incelemek adına ölçekler ve alt boyutları arasındaki ilişkiler Pearson korelasyon analizi ile incelenmiştir. Daha sonra ölçeklerin birbiri ve alt boyutları ile olan ilişkileri arasında regresyon analizi uygulanmış ve ölçeklerin ve alt boyutlarının birbirlerini ne derece etkilediği çıkan regresyon analizi sonuçlarına göre açıklanmıştır.

4.2. Sosyo Demografik Değişkenler ile Ölçeklerin Karşılaştırılması

Tablo 5. *Cinsiyete Göre Ölçeklerin Kıyaslanması*

	cinsiyet	N	Ortalama	Std. Sapma	T testi	p değeri
İletişim becerileri	erkek	107	100,00	12,99	-,968	,334
	kadın	103	101,70	12,44		
iletişim1	erkek	107	42,84	4,50	-,412	,681
	kadın	103	43,10	4,54		
iletişim2	erkek	107	15,80	2,47	-,344	,731
	kadın	103	15,92	2,52		
iletişim3	erkek	107	25,85	2,68	,201	,841
	kadın	103	25,78	2,63		
iletişim4	erkek	107	16,35	12,63	-,828	,409
	kadın	103	17,81	12,92		
Kültürler arası duyarlılık	erkek	107	96,55	7,26	1,712	,088
	kadın	103	94,81	7,52		
Kültür etkileşime katılım	erkek	107	29,23	3,55	1,618	,107
	kadın	103	28,41	3,85		
Kültür saygı duyma	erkek	107	25,17	3,28	1,587	,114
	kadın	103	24,48	2,94		
Kültür özgüven	erkek	107	20,35	3,25	1,515	,131
	kadın	103	19,69	3,11		
Kültür zevk alma	erkek	107	11,61	2,35	,018	,986
	kadın	103	11,60	2,21		
Kültür özen gösterme	erkek	107	10,19	3,10	-1,023	,308
	kadın	103	10,62	3,05		

Tablodaki değerler incelendiğinde Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının İletişim Becerileri Ölçeği ve alt ölçekleri, Kültürlerarası Duyarlılık Ölçeği ve alt ölçekleri bakımından erkek ve kadınlar arasındaki ilişkiler gösterilmektedir. Ortalamalar incelendiğinde erkekler ile kadınlar arasındaki farkın çok düşük olduğu görülmektedir. T

testi sonuçları incelendiğinde de bu sonucu kanıtlar nitelikte değerler elde edilmiştir. Tüm p değerlerinin 0,05'ten büyük olduğu yani erkekler ile kadınlar arasında İletişim Becerileri Ölçeği ve alt ölçekleri, Kültürlerarası Duyarlılık Ölçeği ve alt ölçekleri bakımından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 6. Yaş Gruplarına Göre Ölçeklerin Kıyaslanması

		N	Ortalama	Std. Sapma	F testi	p değeri
İletişim becerileri	18-20 yaş	49	99,1633	12,38841	1,835	,142
	21-24 yaş	106	102,4717	13,08959		
	25-28 yaş	51	99,8235	11,99618		
	28+	4	90,7500	11,23610		
	Total	210	100,8333	12,71912		
iletişim1	18-20 yaş	49	41,2449	4,49783	3,561	,015
	21-24 yaş	106	43,5189	4,34299		
	25-28 yaş	51	43,2745	4,49034		
	28+	4	45,5000	4,20317		
	Total	210	42,9667	4,49389		
iletişim2	18-20 yaş	49	15,9796	2,63383	,146	,932
	21-24 yaş	106	15,8113	2,38293		
	25-28 yaş	51	15,8039	2,66097		
	28+	4	16,5000	1,91485		
	Total	210	15,8619	2,49113		
iletişim3	18-20 yaş	49	25,3673	2,61959	2,275	,081
	21-24 yaş	106	25,6698	2,53254		
	25-28 yaş	51	26,3725	2,83521		
	28+	4	28,0000	2,16025		
	Total	210	25,8143	2,64824		
iletişim4	18-20 yaş	49	17,9184	13,19381	2,774	,042
	21-24 yaş	106	18,0283	12,82145		
	25-28 yaş	51	15,5098	11,43044		
	28+	4	,7500	13,93736		
	Total	210	17,0619	12,76475		
Kültürlerarası duyarlılık	18-20 yaş	49	95,4694	8,14479	,533	,660
	21-24 yaş	106	95,6226	6,96447		
	25-28 yaş	51	96,3725	7,71223		
	28+	4	91,7500	7,50000		
	Total	210	95,6952	7,42055		
Kültür etkileşime katılım	18-20 yaş	49	28,9184	3,71280	,071	,975
	21-24 yaş	106	28,7453	3,60703		
	25-28 yaş	51	28,8627	4,00010		
	28+	4	29,5000	4,04145		
	Total	210	28,8286	3,71202		

Tablo 6. Yaş Gruplarına Göre Ölçeklerin Kıyaslanması - Devamı

		N	Ortalama	Std. Sapma	F testi	p değeri
Kültür saygı duyma	18-20 yaş	49	24,9388	3,06464	1,307	,273
	21-24 yaş	106	24,7453	3,13524		
	25-28 yaş	51	25,1373	3,21882		
	28+	4	22,0000	1,41421		
	Total	210	24,8333	3,12818		
Kültür özgüven	18-20 yaş	49	19,7959	3,55305	,277	,842
	21-24 yaş	106	19,9717	3,12428		
	25-28 yaş	51	20,3529	3,11014		
	28+	4	20,2500	1,70783		
	Total	210	20,0286	3,19377		
Kültür zevk alma	18-20 yaş	49	11,5510	2,35462	,050	,985
	21-24 yaş	106	11,6415	2,21333		
	25-28 yaş	51	11,6078	2,36709		
	28+	4	11,2500	2,62996		
	Total	210	11,6048	2,27551		
Kültür özen gösterme	18-20 yaş	49	10,2653	3,01921	,464	,708
	21-24 yaş	106	10,5189	3,03074		
	25-28 yaş	51	10,4118	3,34171		
	28+	4	8,7500	1,50000		
	Total	210	10,4000	3,07825		

Tablo 6.daki değerler incelendiğinde Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının İletişim Becerileri Ölçeği ve alt ölçekleri, Kültürlerarası Duyarlılık Ölçeği ve alt ölçekleri bakımından yaş grupları arasındaki ilişkiler gösterilmektedir. ANOVA testi sonuçları incelendiğinde iletişim 1, iletişim 4 değerleri dışındaki p değerlerin 0,05'ten büyük olduğu, gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı görülmektedir. Tukey Post hoc testi sonucu incelendiğinde iletişim 1 için 28+ yaş grubunun ortalamasının (45,500) diğer grup ortalamalarından (41,2449; 43,5189 ve 43,2745) fazla olduğu, farklılığın bu gruptan kaynaklandığı söylenebilir. İletişim 4 için Tukey Post hoc testi sonuçları incelendiğinde de benzer şekilde 28+ yaş grubu ortalamasının (0,7500) diğer 3 gruptan (17,9184; 18,0283 ve 15,5098) farklı olduğu, gruplar arasındaki farkın bu gruptan kaynaklandığı sonucuna ulaşılmıştır. Diğer p değerlerinin 0,05'ten büyük olduğu yani erkekler ile kadınlar arasında İletişim Becerileri Ölçeği ve 2 alt ölçeği, Kültürlerarası Duyarlılık Ölçeği ve alt ölçekleri bakımından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 7. Okuduğu Sınıfa Göre Ölçeklerin Kıyaslanması

		N	Ortalama	Std. Sapma	F Testi	p değeri
İletişim becerileri	1,00	46	98,8696	13,89742	,572	,634
	2,00	52	101,1731	13,57004		
	3,00	56	102,1429	11,35930		
	4,00	56	100,8214	12,32309		
	Total	210	100,8333	12,71912		
iletişim1	1,00	46	43,6522	4,44331	,549	,650
	2,00	52	42,8654	4,26582		
	3,00	56	42,9464	4,22727		
	4,00	56	42,5179	5,02355		
	Total	210	42,9667	4,49389		
iletişim2	1,00	46	15,7609	2,58358	,728	,536
	2,00	52	15,7885	2,68866		
	3,00	56	15,6071	2,41720		
	4,00	56	16,2679	2,30802		
	Total	210	15,8619	2,49113		
iletişim3	1,00	46	25,9348	2,56820	,234	,873
	2,00	52	25,6538	2,72162		
	3,00	56	26,0000	2,78959		
	4,00	56	25,6786	2,55206		
	Total	210	25,8143	2,64824		
iletişim4	1,00	46	15,0000	13,77276	,540	,656
	2,00	52	17,3462	12,78308		
	3,00	56	18,0536	12,22727		
	4,00	56	17,5000	12,57414		
	Total	210	17,0619	12,76475		
Kültürlerarası duyarlılık	1,00	46	94,8043	7,35941	,616	,605
	2,00	52	95,1154	7,72481		
	3,00	56	96,5000	7,53416		
	4,00	56	96,1607	7,13959		
	Total	210	95,6952	7,42055		
Kültür etkileşime katılım	1,00	46	28,4565	4,10261	,396	,756
	2,00	52	28,6923	3,39283		
	3,00	56	29,2321	3,53163		
	4,00	56	28,8571	3,89138		
	Total	210	28,8286	3,71202		
Kültür saygı duyma	1,00	46	24,7174	2,70525	,135	,939
	2,00	52	24,8654	3,36667		
	3,00	56	24,6964	3,28589		
	4,00	56	25,0357	3,13319		

Tablo 7. Okuduğu Sınıfa Göre Ölçeklerin Kıyaslanması - Devamı

		N	Ortalama	Std. Sapma	F Testi	p değeri
Kültür özgüven	Total	210	24,8333	3,12818		
	1,00	46	19,7826	3,40531	1,064	,365
	2,00	52	19,4808	3,10907		
	3,00	56	20,3929	3,07883		
	4,00	56	20,3750	3,19979		
Kültür zevk alma	Total	210	20,0286	3,19377		
	1,00	46	11,5435	2,26771	,139	,937
	2,00	52	11,4615	2,20926		
	3,00	56	11,6964	2,42652		
	4,00	56	11,6964	2,23948		
Kültür özen gösterme	Total	210	11,6048	2,27551		
	1,00	46	10,3043	2,73958	,192	,902
	2,00	52	10,6154	3,28487		
	3,00	56	10,4821	3,11005		
	4,00	56	10,1964	3,17616		
	Total	210	10,4000	3,07825		

Tablo 7.deki değerler incelendiğinde Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının İletişim Becerileri Ölçeği ve alt ölçekleri, Kültürlerarası Duyarlılık Ölçeği ve alt ölçekleri bakımından okudukları sınıflar arasındaki ilişkiler gösterilmektedir. ANOVA testi sonuçları incelendiğinde tüm p değerlerinin 0,05'ten büyük olduğu görülmektedir. p değerlerinin 0,05'ten büyük olması nedeniyle sınıflar arasında İletişim Becerileri Ölçeği ve alt ölçekleri, Kültürlerarası Duyarlılık Ölçeği ve alt ölçekleri bakımından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 8. Sosyoekonomik Duruma Göre Ölçeklerin Kıyaslanması

		N	Ortalama	Std. Sapma	F Testi	p değeri
İletişim becerileri	düşük	71	101,7042	12,30841	,250	,779
	orta	67	100,4328	11,47887		
	yüksek	72	100,3472	14,25538		
	Total	210	100,8333	12,71912		
iletişim1	düşük	71	43,2817	4,38238	,401	,670
	orta	67	42,5970	4,65819		
	yüksek	72	43,0000	4,48472		

Tablo 8. Sosyoekonomik Duruma Göre Ölçeklerin Kıyaslanması - Devamı

		N	Ortalama	Std. Sapma	F Testi	p değeri
iletişim2	Total	210	42,9667	4,49389		
	düşük	71	15,8732	2,43152	,546	,580
	orta	67	15,6269	2,50959		
	yüksek	72	16,0694	2,54717		
iletişim3	Total	210	15,8619	2,49113		
	düşük	71	25,6197	2,35655	,703	,496
	orta	67	25,7015	2,87104		
	yüksek	72	26,1111	2,71436		
iletişim4	Total	210	25,8143	2,64824		
	düşük	71	17,6338	12,43869	,125	,883
	orta	67	16,9851	12,03214		
	yüksek	72	16,5694	13,85420		
Kültürlerarası duyarlılık	Total	210	17,0619	12,76475		
	düşük	71	96,1127	7,08832	1,680	,189
	orta	67	96,6119	7,04521		
	yüksek	72	94,4306	7,98912		
Kültür etkileşime katılım	Total	210	95,6952	7,42055		
	düşük	71	28,8592	3,82957	,062	,940
	orta	67	28,9254	3,72670		
	yüksek	72	28,7083	3,62867		
Kültür saygı duyma	Total	210	28,8286	3,71202		
	düşük	71	25,0423	3,02578	,339	,713
	orta	67	24,8507	3,47395		
	yüksek	72	24,6111	2,90970		
Kültür özgüven	Total	210	24,8333	3,12818		
	düşük	71	19,9859	3,17802	2,616	,076
	orta	67	20,6866	3,14406		
	yüksek	72	19,4583	3,18419		
Kültür zevk alma	Total	210	20,0286	3,19377		
	düşük	71	11,7606	2,42290	,324	,723
	orta	67	11,4478	2,12691		
	yüksek	72	11,5972	2,28072		
Kültür özen gösterme	Total	210	11,6048	2,27551		
	düşük	71	10,4648	3,05582	,786	,457
	orta	67	10,7015	3,01519		
	yüksek	72	10,0556	3,16623		
	Total	210	10,4000	3,07825		

Tablo 8.deki değerler incelendiğinde Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının İletişim Becerileri Ölçeği ve alt ölçekleri, Kültürlerarası Duyarlılık Ölçeği ve alt ölçekleri bakımından sosyoekonomik durumlar arasındaki ilişkiler gösterilmektedir. ANOVA testi sonuçları incelendiğinde tüm p değerlerinin 0,05'ten büyük olduğu görülmektedir. p

değerlerinin 0,05'ten büyük olması nedeniyle sınıflar arasında İletişim Becerileri Ölçeği ve alt ölçekleri, Kültürlerarası Duyarlılık Ölçeği ve alt ölçekleri bakımından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 9. Tercih Sırası Gruplarına Göre Ölçeklerin Kıyaslanması

		N	Ortalama	Std. Sapma	F testi	p değeri
İletişim becerileri	1-5	118	102,932	12,408	6,318	,002
	6-10	67	99,895	13,710		
	11 ve sonrası	25	93,440	7,762		
	Total	210	100,833	12,719		
iletişim1	1-5	118	42,957	4,309	,001	,999
	6-10	67	42,970	4,843		
	11 ve sonrası	25	43,000	4,564		
	Total	210	42,967	4,494		
iletişim2	1-5	118	16,017	2,467	1,323	,269
	6-10	67	15,463	2,382		
	11 ve sonrası	25	16,200	2,843		
	Total	210	15,862	2,491		
iletişim3	1-5	118	25,695	2,655	,274	,760
	6-10	67	25,955	2,733		
	11 ve sonrası	25	26,000	2,449		
	Total	210	25,814	2,648		
iletişim4	1-5	118	18,873	12,774	4,868	,009
	6-10	67	16,358	13,556		
	11 ve sonrası	25	10,400	7,365		
	Total	210	17,062	12,765		
Kültürlerarası duyarlılık	1-5	118	95,254	7,635	,663	,517
	6-10	67	95,970	7,505		
	11 ve sonrası	25	97,040	6,113		
	Total	210	95,695	7,420		
Kültür etkileşime katılım	1-5	118	29,093	3,709	,774	,462
	6-10	67	28,388	3,737		
	11 ve sonrası	25	28,760	3,689		
	Total	210	28,829	3,712		
Kültür saygı duyma	1-5	118	24,610	2,944	,863	,423
	6-10	67	25,239	3,563		
	11 ve sonrası	25	24,800	2,708		
	Total	210	24,833	3,128		
Kültür özgüven	1-5	118	19,686	3,215	1,555	,214
	6-10	67	20,478	3,101		
	11 ve sonrası	25	20,440	3,267		
	Total	210	20,029	3,194		

Tablo 9. Tercih Sırası Gruplarına Göre Ölçeklerin Kıyaslanması - Devamı

		N	Ortalama	Std. Sapma	F testi	p değeri
Kültür zevk alma	1-5	118	11,424	2,254	1,049	,352
	6-10	67	11,746	2,265		
	11 ve sonrası	25	12,080	2,396		
	Total	210	11,605	2,275		
Kültür özen gösterme	1-5	118	10,441	3,048	,700	,498
	6-10	67	10,119	3,012		
	11 ve sonrası	25	10,960	3,421		
	Total	210	10,400	3,078		

Tablo 9.daki değerler incelendiğinde Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının İletişim Becerileri Ölçeği ve alt ölçekleri, Kültürlerarası Duyarlılık Ölçeği ve alt ölçekleri bakımından okudukları bölümü tercih etme sıraları arasındaki ilişkiler gösterilmektedir. ANOVA testi sonuçları incelendiğinde İletişim Becerileri Ölçeği ve iletişim 4 alt ölçeği değerleri dışındaki p değerlerin 0,05'ten büyük olduğu, gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı görülmektedir. Tukey Post hoc testi sonucu incelendiğinde İletişim Becerileri Ölçeği için tercih sırasında 11 ve sonrasında okuduğu bölümü yazanların ölçek ortalamasının (93,440) diğer gruplardan (102,9322 ve 99,8955) düşük olmasından kaynaklandığı söylenebilir. İletişim 4 için Tukey Post hoc testi sonuçları incelendiğinde de benzer şekilde 11 ve sonrasında okuduğu bölümü yazanların ortalamasının (10,400) diğer 3 gruptan (18,8729 ve 16,3582) farklı olduğu, gruplar arasındaki farkın bu gruptan kaynaklandığı sonucuna ulaşılmıştır. Diğer p değerlerinin 0,05'ten büyük olduğu yani tercih sırası 1-5; 6-10 ve 11+ grupları arasında İletişim Becerileri Ölçeğinin 3 alt ölçeği, Kültürlerarası Duyarlılık Ölçeği ve alt ölçekleri bakımından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 10. Yabancı Dil Düzeylerin Göre Ölçeklerin Kıyaslanması

		N	Ortalama	Std. Sapma	F testi	p değeri
İletişim becerileri	kötü	64	102,2969	12,37211	,697	,499
	orta	70	100,6571	14,09274		
	iyi	76	99,7632	11,68346		
	Total	210	100,8333	12,71912		
iletişim1	kötü	64	42,3281	4,49357	1,253	,288
	orta	70	43,5571	4,27882		
	iyi	76	42,9605	4,66888		
	Total	210	42,9667	4,49389		

Tablo 10. Yabancı Dil Düzeylerin Göre Ölçeklerin Kıyaslanması - Devamı

		N	Ortalama	Std. Sapma	F testi	p değeri
iletişim2	kötü	64	15,7813	2,52900	,051	,950
	orta	70	15,9143	2,52949		
	iyi	76	15,8816	2,45475		
	Total	210	15,8619	2,49113		
iletişim3	kötü	64	25,0938	2,56793	3,902	,022
	orta	70	25,9286	2,73104		
	iyi	76	26,3158	2,53619		
	Total	210	25,8143	2,64824		
iletişim4	kötü	64	19,5313	11,92166	2,152	,119
	orta	70	16,9714	14,26963		
	iyi	76	15,0658	11,75113		
	Total	210	17,0619	12,76475		
Kültürlerarası duyarlılık	kötü	64	96,0625	7,51691	,775	,462
	orta	70	96,2714	6,90079		
	iyi	76	94,8553	7,81230		
	Total	210	95,6952	7,42055		
Kültür etkileşime katılım	kötü	64	29,0625	3,65529	1,493	,227
	orta	70	29,2429	3,63731		
	iyi	76	28,2500	3,80219		
	Total	210	28,8286	3,71202		
Kültür saygı duyma	kötü	64	24,9531	3,19439	,766	,466
	orta	70	25,1000	2,93480		
	iyi	76	24,4868	3,25164		
	Total	210	24,8333	3,12818		
Kültür özgüven	kötü	64	20,4688	3,16212	1,833	,163
	orta	70	19,4571	3,16999		
	iyi	76	20,1842	3,20712		
	Total	210	20,0286	3,19377		
Kültür zevk alma	kötü	64	11,3438	2,20547	,618	,540
	orta	70	11,6857	2,41699		
	iyi	76	11,7500	2,20983		
	Total	210	11,6048	2,27551		
Kültür özen gösterme	kötü	64	10,2344	3,17601	,828	,439
	orta	70	10,7857	3,10163		
	iyi	76	10,1842	2,97864		
	Total	210	10,4000	3,07825		

Tablo 10.daki değerler incelendiğinde Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının İletişim Becerileri Ölçeği ve alt ölçekleri, Kültürlerarası Duyarlılık Ölçeği ve alt ölçekleri bakımından yabancı dil düzeyleri arasındaki ilişkiler gösterilmektedir. ANOVA testi sonuçları incelendiğinde iletişim 3 alt ölçeği değerleri dışındaki p değerlerin 0,05'ten büyük olduğu, gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı görülmektedir.

Tukey Post hoc testi sonucu incelendiğinde İletişim 3 alt ölçeği için farklılığın kötü grubu (25,0938) ile iyi grubu (26,3158) arasındaki farktan kaynaklandığı görülmüştür. Diğer p değerlerinin 0,05'ten büyük olduğu yani yabancı dil düzeyi grup arasında İletişim Becerileri Ölçeği ve 3 alt ölçeği, Kültürlerarası Duyarlılık Ölçeği ve alt ölçekleri bakımından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 11. Yaşanılan Yere Göre Ölçeklerin Kıyaslanması

		N	Ortalama	Std. Sapma	F testi	p değeri
İletişim becerileri	metropol, il	124	102,5000	13,12572	6,081	,001
	ilçe	54	102,0556	12,26195		
	köy-kasaba	19	92,5263	8,42198		
	yurtdışı	13	92,0000	7,21110		
	Total	210	100,8333	12,71912		
iletişim1	metropol, il	124	42,7339	4,48323	,769	,512
	ilçe	54	43,3889	4,41446		
	köy-kasaba	19	43,9474	5,02741		
	yurtdışı	13	42,0000	4,22295		
	Total	210	42,9667	4,49389		
iletişim2	metropol, il	124	15,8065	2,56834	,349	,790
	ilçe	54	15,7963	2,41364		
	köy-kasaba	19	16,4211	2,56722		
	yurtdışı	13	15,8462	2,07550		
	Total	210	15,8619	2,49113		
iletişim3	metropol, il	124	25,7097	2,56865	1,117	,343
	ilçe	54	26,2963	2,59629		
	köy-kasaba	19	25,1053	2,96076		
	yurtdışı	13	25,8462	3,10500		
	Total	210	25,8143	2,64824		
iletişim4	metropol, il	124	18,9032	13,62292	5,561	,001
	ilçe	54	17,6481	11,37385		
	köy-kasaba	19	8,9474	8,33649		
	yurtdışı	13	8,9231	6,88551		
	Total	210	17,0619	12,76475		
Kültürlerarası duyarlılık	metropol, il	124	95,8306	7,43724	,503	,680
	ilçe	54	94,9074	7,43847		
	köy-kasaba	19	97,2632	6,15397		
	yurtdışı	13	95,3846	9,16095		
	Total	210	95,6952	7,42055		
Kültür etkileşime katılım	metropol, il	124	28,9435	3,68319	,115	,951
	ilçe	54	28,5926	3,85843		
	köy-kasaba	19	28,7368	3,46157		
	yurtdışı	13	28,8462	4,09972		
	Total	210	28,8286	3,71202		

Tablo 11. Yaşanılan Yere Göre Ölçeklerin Kıyaslanması - Devamı

		N	Ortalama	Std. Sapma	F testi	p değeri
Kültür saygı duyma	metropol, il	124	24,8226	3,10795	,035	,991
	ilçe	54	24,7963	3,36115		
	köy-kasaba	19	25,0526	3,29096		
	yurtdışı	13	24,7692	2,27866		
	Total	210	24,8333	3,12818		
Kültür özgüven	metropol, il	124	19,8871	3,20114	1,062	,366
	ilçe	54	20,1111	3,21944		
	köy-kasaba	19	21,1579	3,23631		
	yurtdışı	13	19,3846	2,90225		
	Total	210	20,0286	3,19377		
Kültür zevk alma	metropol, il	124	11,6613	2,26994	,149	,930
	ilçe	54	11,5926	2,26139		
	köy-kasaba	19	11,5263	2,26981		
	yurtdışı	13	11,2308	2,61896		
	Total	210	11,6048	2,27551		
Kültür özen gösterme	metropol, il	124	10,5161	3,17122	1,072	,362
	ilçe	54	9,8148	2,80212		
	köy-kasaba	19	10,7895	2,89787		
	yurtdışı	13	11,1538	3,48440		
	Total	210	10,4000	3,07825		

Tablo 11.deki değerler incelendiğinde Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının İletişim Becerileri Ölçeği ve alt ölçekleri, Kültürlerarası Duyarlılık Ölçeği ve alt ölçekleri bakımından yaşantılarının çoğunun geçirdiği yerler arasındaki ilişkiler gösterilmektedir. ANOVA testi sonuçları incelendiğinde İletişim Becerileri Ölçeği ve iletişim 4 alt ölçeği değerleri dışındaki p değerlerin 0,05'ten büyük olduğu, gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı görülmektedir. Tukey Post hoc testi sonucu incelendiğinde İletişim Becerileri Ölçeği için metropol/il grubu (102,500) ve ilçe grubu (102,0556) ile köy-kasaba (92,5263) ve yurtdışı (92,000) grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu söylenebilir. İletişim 4 için Tukey Post hoc testi sonuçları incelendiğinde de benzer şekilde metropol/il grubu (18,9032) ve ilçe grubu (17,6481) ile köy-kasaba (8,9474) ve yurtdışı (8,9231) grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu söylenebilir Diğer p değerlerinin 0,05'ten büyük olduğu yani yaşantılarının çoğunun geçirdiği yerler arasında İletişim Becerileri Ölçeğinin 3 alt ölçeği, Kültürlerarası Duyarlılık Ölçeği ve alt ölçekleri bakımından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 12. Bölümden Memnuniyet Durumuna Göre Ölçeklerin Kıyaslanması

		N	Ortalama	Std. Sapma	t testi	p değeri
İletişim becerileri	evet	116	101,2155	13,11077	,483	,630
	hayır	94	100,3617	12,27188		
iletişim1	evet	116	42,4828	4,50407	-1,742	,083
	hayır	94	43,5638	4,43243		
iletişim2	evet	116	16,0172	2,52632	1,004	,317
	hayır	94	15,6702	2,44680		
iletişim3	evet	116	25,8103	2,64711	-,024	,981
	hayır	94	25,8191	2,66383		
iletişim4	evet	116	17,7241	12,77810	,835	,405
	hayır	94	16,2447	12,76899		
Kültürlerarası duyarlılık	evet	116	96,4052	7,54693	1,545	,124
	hayır	94	94,8191	7,20508		
Kültür etkileşime katılım	evet	116	29,1897	3,64015	1,571	,118
	hayır	94	28,3830	3,77059		
Kültür saygı duyma	evet	116	24,8966	3,19342	,325	,746
	hayır	94	24,7553	3,06098		
Kültür özgüven	evet	116	20,2586	3,02488	1,161	,247
	hayır	94	19,7447	3,38541		
Kültür zevk alma	evet	116	11,8103	2,23768	1,458	,146
	hayır	94	11,3511	2,30804		
Kültür özen gösterme	evet	116	10,2500	3,01554	-,784	,434
	hayır	94	10,5851	3,16027		

Tablo 12.deki değerler incelendiğinde Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının İletişim Becerileri Ölçeği ve alt ölçekleri, Kültürlerarası Duyarlılık Ölçeği ve alt ölçekleri bakımından okuduğu bölümden memnun olma durumları arasındaki ilişkiler gösterilmektedir. Ortalamalar incelendiğinde bölümünden memnun olanlar ile memnun olmayanlar arasındaki ortalama farklarının çok düşük olduğu görülmektedir. T testi sonuçları incelendiğinde de bu sonucu kanıtlar nitelikte değerler elde edilmiştir. Tüm p değerlerinin 0,05'ten büyük olduğu yani bölümünden memnun olanlar ile memnun olmayanlar arasında İletişim Becerileri Ölçeği ve alt ölçekleri, Kültürlerarası Duyarlılık Ölçeği ve alt ölçekleri bakımından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 13. *Farklı Ülkeden Arkadaş Edinme Durumuna Göre Ölçeklerin Kıyaslanması*

		N	Ortalama	Std. Sapma	T testi	p değeri
İletişim becerileri	evet	108	99,2963	12,79695	-1,812	,071
	hayır	102	102,4608	12,49291		
iletişim1	evet	108	43,1574	4,43470	,632	,528
	hayır	102	42,7647	4,56889		
iletişim2	evet	108	16,0000	2,56504	,826	,410
	hayır	102	15,7157	2,41439		
iletişim3	evet	108	25,6759	2,53878	-,778	,437
	hayır	102	25,9608	2,76442		
iletişim4	evet	108	15,2963	12,97392	-2,079	,039
	hayır	102	18,9314	12,32823		
Kültürlerarası duyarlılık	evet	108	94,9722	7,62982	-1,457	,147
	hayır	102	96,4608	7,14998		
Kültür etkileşime katılım	evet	108	28,3981	3,57285	-1,737	,084
	hayır	102	29,2843	3,81860		
Kültür saygı duyma	evet	108	24,9907	3,07080	,750	,454
	hayır	102	24,6667	3,19447		
Kültür özgüven	evet	108	19,9815	3,31516	-,219	,827
	hayır	102	20,0784	3,07557		
Kültür zevk alma	evet	108	11,4074	2,29602	-1,295	,197
	hayır	102	11,8137	2,24592		
Kültür özen gösterme	evet	108	10,1944	3,03702	-,996	,321
	hayır	102	10,6176	3,12145		

Tablo 13.deki değerler incelendiğinde Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının İletişim Becerileri Ölçeği ve alt ölçekleri, Kültürlerarası Duyarlılık Ölçeği ve alt ölçekleri bakımından farklı ülkelerden arkadaş edinme durumu arasındaki ilişkiler gösterilmektedir. T testi sonuçları incelendiğinde iletişim 4 alt ölçeği hariç tüm p değerlerinin 0,05'ten büyük olduğu görülmektedir. İletişim 4 alt ölçeğinde farklılık ise farklı ülkelerden arkadaş edinenlerin (15,2963) farklı ülkede arkadaşı olmayanlardan (18,9314) daha düşük değer almasından kaynaklandığı söylenebilir. Diğer p değerlerinin 0,05'ten büyük olduğu farklı ülkelerden arkadaş edinme durumu sorusuna evet diyenler ile hayır diyenler arasında İletişim Becerileri Ölçeği ve 3 alt ölçeği, Kültürlerarası Duyarlılık Ölçeği ve alt ölçekleri bakımından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 14. *Yurtdışında Yaşam/Tatil vb. İmkan Bulma Durumuna Göre Ölçeklerin Kıyaslanması*

		N	Ortalama	Std. Sapma	T testi	p değeri
İletişim becerileri	evet	106	99,9151	12,0563	-1,056	,292
	hayır	104	101,7692	13,3542		
iletişim1	evet	106	42,4623	4,5275	-1,649	,101
	hayır	104	43,4808	4,4218		
iletişim2	evet	106	15,8396	2,4655	-,131	,896
	hayır	104	15,8846	2,5287		
iletişim3	evet	106	25,8491	2,6178	,192	,848
	hayır	104	25,7788	2,6910		
iletişim4	evet	106	16,3774	12,4038	-,784	,434
	hayır	104	17,7596	13,1456		
Kültürlerarası duyarlılık	evet	106	95,5660	7,4540	-,254	,800
	hayır	104	95,8269	7,4200		
Kültür etkileşime katılım	evet	106	28,8774	3,7510	,192	,848
	hayır	104	28,7788	3,6892		
Kültür saygı duyma	evet	106	25,0094	3,2145	,823	,411
	hayır	104	24,6538	3,0426		
Kültür özgüven	evet	106	19,9717	3,1876	-,260	,795
	hayır	104	20,0865	3,2143		
Kültür zevk alma	evet	106	11,5283	2,2853	-,491	,624
	hayır	104	11,6827	2,2738		
Kültür özen gösterme	evet	106	10,1792	3,1886	-1,049	,295
	hayır	104	10,6250	2,9598		

Tablo 14.deki değerler incelendiğinde Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının İletişim Becerileri Ölçeği ve alt ölçekleri, Kültürlerarası Duyarlılık Ölçeği ve alt ölçekleri bakımından yurtdışında yaşam/tatil vb. imkânı bulunan ile bulunmayanlar arasındaki ilişkiler gösterilmektedir. Tablodaki değerler incelendiğinde iki grup arasında farklılığın çok düşük olduğu görülmektedir. T testi sonuçları incelendiğinde tüm p değerlerinin 0,05'ten büyük olduğu ve İletişim Becerileri Ölçeği ve alt ölçekleri, Kültürlerarası Duyarlılık Ölçeği ve alt ölçekleri bakımından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

4.3. Ölçekler Arasındaki İlişkiler

Tablo 15. *Korelasyon Değerleri*

	İletişim becerileri		Kültürlerarası duyarlılık	
	Korelasyon	p	Korelasyon	p
İletişim becerileri	1		,029	,679
iletişim1	,000	,996	-,169*	,014
iletişim2	,008	,903	-,122	,077
iletişim3	,012	,866	-,014	,845
iletişim4	,896**	,000	,122	,078
Kültürlerarası duyarlılık	,029	,679	1	
Kültür etkileşime katılım	,045	,513	,521**	,000
Kültür saygı duyma	-,110	,110	,502**	,000
Kültür özgüven	-,021	,767	,525**	,000
Kültür zevk alma	,164*	,018	,302**	,000
Kültür özen gösterme	,027	,696	,504**	,000

Tablo 15.de verilen Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının ölçekler ve ölçeklerin alt faktörleri arasındaki ilişkilerin korelasyon sonuçları verilmiştir. İki ana ölçek arasındaki ilişki incelendiğinde (İletişim Becerileri Ölçeği ve Kültürlerarası Duyarlılık Ölçeği) arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamsız olduğu ($p=0,679>0,05$) görülmektedir. Korelasyon testi sonuçları incelendiğinde İletişim Becerileri Ölçeği ile iletişim 4 alt ölçeği arasında yüksek düzeyde ilişki olduğu (0,896) ve Kültürlerarası Duyarlılık Ölçeği'nin alt ölçeklerinden Zevk Alma alt ölçeği arasında düşük düzeyde ilişki olduğu (0,164) görülmektedir. Kültürlerarası Duyarlılık Ölçeği'nin korelasyon sonuçları incelendiğinde ise İletişim 1 alt boyutu ile arasında ters yönlü düşük düzeyde bir ilişki (-0,169) bulunduğu söylenebilir. Ayrıca Kültürlerarası Duyarlılık Ölçeği'nin kendi alt boyutları ile arasında 0,302 ile 0,525 arasında değişen orta düzeyde ilişki bulunduğu söylenebilir.

Tablo 16. Regresyon Analizi Sonuçları

Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişken	R kare	F Testi p değeri	Katsayı	T testi p değeri
Kültürlerarası Duyarlılık	İletişim Becerileri	0,001	0,172 0,679	0,017	0,679
Kültürlerarası Duyarlılık	İletişim 1,2,3,4	0,048	2,603 0,037	0,118 0,206 0,194 0,042	0,031 0,087 0,808 0,403
İletişim Becerileri	Kültürlerarası Duyarlılık alt ölçekleri	0,044	1,875 0,100	0,215 -0,469 -0,082 0,926 0,121	0,364 0,096 0,765 0,017 0,674

Ölçekler arasındaki ilişkinin incelenebilmesi için kurulan regresyon analizi sonuçları incelendiğinde;

- Kültürlerarası Duyarlılık Ölçeği ile İletişim Becerileri Ölçeği arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olmadığı ($p=0,679>0,05$),

- Kültürlerarası Duyarlılık Ölçeği ile İletişim 1, İletişim 2, İletişim 3 ve İletişim 4 alt ölçekleri arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu,

- Kültürlerarası Duyarlılık Ölçeği ile İletişim 1, İletişim 2, İletişim 3 ve İletişim 4 alt ölçekleri arasındaki ilişkinin detayları incelendiğinde Kültürlerarası Duyarlılık Ölçeği ile İletişim 1 ölçeği arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu ($0,031<0,05$), İletişim 1 ölçeğinin 1 birim artması durumunda Kültürler Arası Duyarlılık Ölçeğinin 0,118 birim artacağı,

- İletişim Becerileri Ölçeği ile Kültürlerarası Duyarlılık Ölçeği alt boyutları arasındaki ilişkinin detayları incelendiğinde kurulan modelin istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmektedir ($p=0,100<0,05$).

BÖLÜM V

TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

5.1. Tartışma

Tez çalışmasının bu bölümünde öncelikle araştırma sonucunda ulaşılan sonuçlar ve daha önce bu alanda yapılan çalışmalara yer verilmiştir.

Bu çalışmada yer alan ölçekler incelendiğinde İletişim Becerileri Ölçeği'nin 100,83 ortalamaya sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Maksimum puanın 125 olduğu düşünüldüğünde çalışmaya dahil edilen 210 kişinin İletişim Becerileri Ölçeği'nin ortalamasının üzerinde olduğu söylenebilir.

Benzer şekilde Kültürlerarası Duyarlılık Ölçeği puanı incelendiğinde ise ortalamasının 95,69 olarak hesaplandığı görülmektedir. Bu değer maksimum değerinin 115 olduğu düşünülürse ortalamasının üzerinde olduğu fakat değer göreceli düşük bir değer aldığı söylenebilir.

Literatürde yer alana çalışmalar incelendiğinde genel olarak İletişim Becerileri Ölçeği'nin daha yüksek değerler aldığı görülmektedir (Tan ve Tan, 2015; Milli ve Yağcı, 2017, Çuhadar vd. 2014). Fakat literatürde yer alan bazı çalışmalarda ise İletişim Becerileri Ölçeği'nin oldukça düşük değerler aldığı görülmektedir (Yeşil, 2010).

Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının genel olarak iletişim becerilerinin ortalamasının üzerinde yer alması gerekmektedir. Sosyal Bilgiler dersinin disiplinler arası bir alanı kapsamı nedeniyle İletişim Becerileri Ölçeği'nin daha yüksek değerler alması gerektiği düşünülmektedir (Kılıçoğlu vd. 2011; Kılıç, 2013).

Araştırma sonucunda; cinsiyet bakımından herhangi bir ölçek ya da alt faktörleri bakımından herhangi bir farklılık görülmediği söylenmektedir. Literatürdeki

çalışmalarda ise İletişim Becerileri ve alt faktörleri arasında kadınlar lehine bir farklılık olduğu görülmektedir (Arıbaş, 2018, Ocak ve Erşen, 2015). Literatürde yer alan diğer çalışmalarda ise erkeklerin lehine bir farklılık olduğu görülmektedir (Bulut, 2004; Çuhadar vd. 2014; Kılıçoğlu vd. 2011, Milli ve Yağcı, 2017).

Araştırma sonucunda ölçekler ve alt faktörler bakımından öğretmen adaylarının okuduğu sınıflar arasında farklılık olup olmadığı incelendiğinde sınıflar arasında herhangi bir farklılık gözlemlenmediği görülmektedir. Literatürde yer alan çalışmalar incelendiğinde de benzer sonuçlarla karşılaşmıştır (Acar, 2009; Tepeköylü vd. 2009; Kılıçoğlu vd. 2011).

Yaş grupları arasında fark olup olmadığı incelendiğinde ise İletişim Becerileri Ölçeği'nin alt faktörlerinde farklılık görüldüğü söylenebilir. Bu farklılığın 28+ yaş grubunun diğer yaş gruplarından farklı olmasından kaynaklandığı görülmektedir. Literatürdeki çalışmalar incelendiğinde de farklı yaş grupları (21-23; 24+ vb.) arasında farklılıklar olduğu görülmektedir (Arıbaş, 2018).

Sosyoekonomik durumlar ile ölçekler ve alt faktörleri kıyaslandığında herhangi bir grubun diğerinden farklılık göstermediği sonuçlarına ulaşılmıştır. Literatürdeki çalışmalar incelendiğinde benzer sonuçlara ulaşılan çalışmalar yer almaktadır (Arıbaş, 2018; Tepeköylü vd. 2009).

Ölçekler arasındaki ilişki (İletişim Becerileri Ölçeği ile Kültürlerarası Duyarlılık Ölçeği) korelasyon analizi ile incelendiğinde ilişki katsayısının çok düşük olduğu (0,029) sonucuna ulaşılmıştır. İletişim Becerileri Ölçeği ile Kültürlerarası Duyarlılık Ölçeği arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki görülmediği söylenebilir.

Çalışma sonucunda ulaşılan bu bulgular incelendiğinde ortaya çıkan sonuçların nedenleri;

- öğretmen adaylarının genel olarak iletişim becerilerinin ortalamanın üzerinde olduğu fakat kültürlerarası duyarlılık ölçeğinin iletişim becerisine göre biraz düşük olduğu, bu farklılığın nedeninin bireylerin iletişim becerilerini kendi başına da geliştirebildiği ama kültürlerarası duyarlılıkları çevre, aile gibi faktörden edindiği için bir takım yanlışları farkında olmadan sürdüğü ile açıklanabilir. Literatürdeki çalışmalarda da benzer şekilde iletişim becerilerinin daha yüksek ölçüldüğü görülmektedir.

- cinsiyete, okuduğu sınıfa, sosyoekonomik duruma göre farklılık göstermemesi çalışmanın daha geniş alanda, farklı üniversitelerde yapılması ile karşılaştırılabilir

sonuçlar elde etmesinin önünü açmıştır. Literatürdeki çalışmaların bazılarında erkekler, bazılarında kadınların farklılık göstermesi, sosyoekonomik duruma göre değişmesi çalışmanın daha geniş bir alanda yapılmasıyla daha genellenebilir bir hal almasını sağlayacaktır.

5.2. Sonuç

Sosyal Bilgiler öğretmen adayları üzerinde uygulanan İletişim Becerileri Ölçeği ve Kültürlerarası Duyarlılık Ölçeği puanları incelendiğinde iki değer de ortanın üzerinde olduğu fakat yüksek seviyelerde olmadığı görülmektedir.

Ölçekler incelendiğinde iletişim becerileri ölçeğinin 80 ile 125 arasında değiştiği, ortalamasının $100,83 \pm 12,72$ olduğu, kültürler arası duyarlılık ölçeğinin 77 ile 114 arasında değiştiği ve ortalamasının ise $95,69 \pm 7,42$ olduğu görülmektedir.

Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının İletişim Becerileri Ölçeği ve alt ölçekleri, Kültürlerarası Duyarlılık Ölçeği ve alt ölçekleri bakımından erkek ve kadınlar arasındaki ilişkiler incelendiğinde erkekler ile kadınlar arasındaki farkın çok düşük olduğu görülmektedir. T testi sonuçları incelendiğinde de bu sonucu kanıtlar nitelikte değerler elde edilmiştir. Tüm p değerlerinin 0,05'ten büyük olduğu yani erkekler ile kadınlar arasında İletişim Becerileri Ölçeği ve alt ölçekleri, Kültürlerarası Duyarlılık Ölçeği ve alt ölçekleri bakımından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının İletişim Becerileri Ölçeği ve alt ölçekleri, Kültürlerarası Duyarlılık Ölçeği ve alt ölçekleri bakımından yaş grupları arasındaki ilişkiler incelendiğinde iletişim 1, iletişim 4 değerleri dışındaki p değerlerin 0,05'ten büyük olduğu, gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı görülmektedir. Tukey Post hoc testi sonucu incelendiğinde iletişim 1 için 28+ yaş grubunun ortalamasının (45,500) diğer grup ortalamalarından (41,2449; 43,5189 ve 43,2745) fazla olduğu, farklılığın bu gruptan kaynaklandığı söylenebilir. İletişim 4 için Tukey Post hoc testi sonuçları incelendiğinde de benzer şekilde 28+ yaş grubu ortalamasının (0,7500) diğer 3 gruptan (17,9184; 18,0283 ve 15,5098) farklı olduğu, gruplar arasındaki farkın bu gruptan kaynaklandığı sonucuna ulaşılmıştır. Diğer p değerlerinin 0,05'ten büyük olduğu yani erkekler ile kadınlar arasında İletişim Becerileri Ölçeği ve 2 alt ölçeği, Kültürlerarası

Duyarlılık Ölçeği ve alt ölçekleri bakımından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının İletişim Becerileri Ölçeği ve alt ölçekleri, Kültürlerarası Duyarlılık Ölçeği ve alt ölçekleri bakımından okudukları sınıflar arasındaki ilişkiler incelendiğinde tüm p değerlerinin 0,05'ten büyük olduğu görülmektedir. p değerlerinin 0,05'ten büyük olması nedeniyle sınıflar arasında İletişim Becerileri Ölçeği ve alt ölçekleri, Kültürlerarası Duyarlılık Ölçeği ve alt ölçekleri bakımından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının İletişim Becerileri Ölçeği ve alt ölçekleri, Kültürlerarası Duyarlılık Ölçeği ve alt ölçekleri bakımından sosyoekonomik durumlar arasındaki ilişkiler incelendiğinde tüm p değerlerinin 0,05'ten büyük olduğu görülmektedir. p değerlerinin 0,05'ten büyük olması nedeniyle sınıflar arasında İletişim Becerileri Ölçeği ve alt ölçekleri, Kültürlerarası Duyarlılık Ölçeği ve alt ölçekleri bakımından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının İletişim Becerileri Ölçeği ve alt ölçekleri, Kültürlerarası Duyarlılık Ölçeği ve alt ölçekleri bakımından okudukları bölümü tercih etme sıraları arasındaki ilişkiler incelendiğinde İletişim Becerileri Ölçeği ve iletişim 4 alt ölçeği değerleri dışındaki p değerlerin 0,05'ten büyük olduğu, gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı görülmektedir. Tukey Post hoc testi sonucu incelendiğinde İletişim Becerileri Ölçeği için tercih sırasında 11 ve sonrasında okuduğu bölümü yazanların ölçek ortalamasının (93,440) diğer gruplardan (102,9322 ve 99,8955) düşük olmasından kaynaklandığı söylenebilir. İletişim 4 için Tukey Post hoc testi sonuçları incelendiğinde de benzer şekilde 11 ve sonrasında okuduğu bölümü yazanların ortalamasının (10,400) diğer 3 gruptan (18,8729 ve 16,3582) farklı olduğu, gruplar arasındaki farkın bu gruptan kaynaklandığı sonucuna ulaşılmıştır. Diğer p değerlerinin 0,05'ten büyük olduğu yani tercih sırası 1-5; 6-10 ve 11+ grupları arasında İletişim Becerileri Ölçeğinin 3 alt ölçeği, Kültürlerarası Duyarlılık Ölçeği ve alt ölçekleri bakımından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının İletişim Becerileri Ölçeği ve alt ölçekleri, Kültürlerarası Duyarlılık Ölçeği ve alt ölçekleri bakımından yabancı dil düzeyleri arasındaki ilişkiler incelendiğinde iletişim 3 alt ölçeği değerleri dışındaki p değerlerin 0,05'ten büyük olduğu, gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı

görülmektedir. Tukey Post hoc testi sonucu incelendiğinde İletişim 3 alt ölçeği için farklılığın kötü grubu (25,0938) ile iyi grubu (26,3158) arasındaki farktan kaynaklandığı görülmüştür. Diğer p değerlerinin 0,05'ten büyük olduğu yani yabancı dil düzeyi grup arasında İletişim Becerileri Ölçeği ve 3 alt ölçeği, Kültürlerarası Duyarlılık Ölçeği ve alt ölçekleri bakımından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının İletişim Becerileri Ölçeği ve alt ölçekleri, Kültürlerarası Duyarlılık Ölçeği ve alt ölçekleri bakımından yaşantılarının çoğunun geçirdiği yerler arasındaki ilişkiler incelendiğinde İletişim Becerileri Ölçeği ve iletişim 4 alt ölçeği değerleri dışındaki p değerlerin 0,05'ten büyük olduğu, gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı görülmektedir. Tukey Post hoc testi sonucu incelendiğinde İletişim Becerileri Ölçeği için metropol/il grubu (102,500) ve ilçe grubu (102,0556) ile köy-kasaba (92,5263) ve yurtdışı (92,000) grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu söylenebilir. İletişim 4 için Tukey Post hoc testi sonuçları incelendiğinde de benzer şekilde metropol/il grubu (18,9032) ve ilçe grubu (17,6481) ile köy-kasaba (8,9474) ve yurtdışı (8,9231) grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu söylenebilir. Diğer p değerlerinin 0,05'ten büyük olduğu yani yaşantılarının çoğunun geçirdiği yerler arasında İletişim Becerileri Ölçeğinin 3 alt ölçeği, Kültürlerarası Duyarlılık Ölçeği ve alt ölçekleri bakımından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının İletişim Becerileri Ölçeği ve alt ölçekleri, Kültürlerarası Duyarlılık Ölçeği ve alt ölçekleri bakımından okuduğu bölümden memnun olma durumları arasındaki ilişkiler incelendiğinde bölümünden memnun olanlar ile memnun olmayanlar arasındaki ortalama farklarının çok düşük olduğu görülmektedir. T testi sonuçları incelendiğinde de bu sonucu kanıtlar nitelikte değerler elde edilmiştir. Tüm p değerlerinin 0,05'ten büyük olduğu yani bölümünden memnun olanlar ile memnun olmayanlar arasında İletişim Becerileri Ölçeği ve alt ölçekleri, Kültürlerarası Duyarlılık Ölçeği ve alt ölçekleri bakımından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının İletişim Becerileri Ölçeği ve alt ölçekleri, Kültürlerarası Duyarlılık Ölçeği ve alt ölçekleri bakımından farklı ülkelere arkadaş edinme durumu arasındaki ilişkiler incelendiğinde iletişim 4 alt ölçeği hariç tüm p değerlerinin 0,05'ten büyük olduğu görülmektedir. İletişim 4 alt ölçeğinde farklılık ise

farklı ülkelerden arkadaş edinenlerin (15,2963) farklı ülkede arkadaşı olmayanlardan (18,9314) daha düşük değer almasından kaynaklandığı söylenebilir. Diğer p değerlerinin 0,05'ten büyük olduğu farklı ülkelerden arkadaş edinme durumu sorusuna evet diyenler ile hayır diyenler arasında İletişim Becerileri Ölçeği ve 3 alt ölçeği, Kültürlerarası Duyarlılık Ölçeği ve alt ölçekleri bakımından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının İletişim Becerileri Ölçeği ve alt ölçekleri, Kültürlerarası Duyarlılık Ölçeği ve alt ölçekleri bakımından yurtdışında yaşam/tatil vb. imkânı bulunan ile bulunmayanlar arasındaki ilişkiler incelendiğinde iki grup arasında farklılığın çok düşük olduğu görülmektedir. T testi sonuçları incelendiğinde tüm p değerlerinin 0,05'ten büyük olduğu ve İletişim Becerileri Ölçeği ve alt ölçekleri, Kültürlerarası Duyarlılık Ölçeği ve alt ölçekleri bakımından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının ölçekler ve ölçeklerin alt faktörleri arasındaki ilişkilerin korelasyon sonuçları incelendiğinde (İletişim Becerileri Ölçeği ve Kültürlerarası Duyarlılık Ölçeği) arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamsız olduğu ($p=0,679>0,05$) görülmektedir. Korelasyon testi sonuçları incelendiğinde İletişim Becerileri Ölçeği ile iletişim 4 alt ölçeği arasında yüksek düzeyde ilişki olduğu (0,896) ve Kültürlerarası Duyarlılık Ölçeği'nin alt ölçeklerinden Zevk Alma alt ölçeği arasında düşük düzeyde ilişki olduğu (0,164) görülmektedir. Kültürlerarası Duyarlılık Ölçeği'nin korelasyon sonuçları incelendiğinde ise İletişim 1 alt boyutu ile arasında ters yönlü düşük düzeyde bir ilişki (-0,169) bulunduğu söylenebilir. Ayrıca Kültürlerarası Duyarlılık Ölçeği'nin kendi alt boyutları ile arasında 0,302 ile 0,525 arasında değişen orta düzeyde ilişki bulunduğu söylenebilir.

Ölçekler arasındaki ilişkinin incelenebilmesi için kurulan regresyon analizi sonuçları incelendiğinde ise Kültürlerarası Duyarlılık Ölçeği ile İletişim Becerileri Ölçeği arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olmadığı ($p=0,679>0,05$), Kültürlerarası Duyarlılık Ölçeği ile İletişim 1, İletişim 2, İletişim 3 ve İletişim 4 alt ölçekleri arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu, Kültürlerarası Duyarlılık Ölçeği ile İletişim 1, İletişim 2, İletişim 3 ve İletişim 4 alt ölçekleri arasındaki ilişkinin detayları incelendiğinde Kültürlerarası Duyarlılık Ölçeği ile İletişim 1 ölçeği arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu ($0,031<0,05$), İletişim 1 ölçeğinin 1 birim artması durumunda Kültürler Arası Duyarlılık Ölçeğinin 0,118 birim artacağı, İletişim Becerileri

Ölçeği ile Kültürlerarası Duyarlılık Ölçeği alt boyutları arasındaki ilişkinin detayları incelendiğinde kurulan modelin istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmektedir ($p=0,100<0,05$).

Analiz sonuçlarında elde edilen veriler İletişim Becerileri Ölçeği'nin ortalamanın üzerinde olduğunu, Kültürlerarası Duyarlılık Ölçeği puanı düzeyinin ortalamanın üzerinde ama göreceli olarak düşük değer aldığı söylenebilir. Literatürdeki benzer çalışmalar ile karşılaştırıldığında İletişim Becerileri Ölçeği'nin daha yüksek değerler aldığı görülmüştür (Tan ve Tan, 2015; Milli ve Yağcı, 2017, Çuhadar vd. 2014).

Analiz sonuçlarında cinsiyetler arasında İletişim Becerileri ve alt faktörleri arasında bir farklılık gözlemlenmediği sonucu literatürdeki çalışmalardan farklılık göstermektedir. Literatürde bazı çalışmalar kadınların (Arıbaş, 2018, Ocak ve Erşen, 2015) bazı çalışmalarda da erkeklerin (Bulut, 2004; Çuhadar vd. 2014; Kılıçoğlu vd. 2011, Milli ve Yağcı, 2017) daha yüksek puana sahip olduğu görülmüştür. Öğretmen adaylarının okuduğu sınıflar arasında ölçekler bakımından bir farklılık olmadığı sonucu ise literatürle benzerlik göstermektedir (Acar, 2009; Tepeköylü vd. 2009; Kılıçoğlu vd. 2011).

Özetle,

- erkekler ile kadınlar arasında herhangi bir ölçek ya da alt faktörler arasında bir farklılık görülmediği,
- yaş grupları arasında İletişim Becerileri Ölçeği'nin alt faktörlerinde 28+ grubunun diğer gruplardan daha yüksek değer aldığı için farklılık görüldüğü,
- öğrencilerin sınıfları arasında herhangi bir ölçek ya da alt faktörler arasında bir farklılık görülmediği,
- sosyoekonomik sınıflar arasında herhangi bir ölçek ya da alt faktörler arasında bir farklılık görülmediği,
- üniversite tercih sırası grupları arasında İletişim Becerileri Ölçeği ve alt faktörleri arasında 11 ve üzeri tercih sırası grubunda daha düşük değerler aldığından dolayı gruplar arası farklılık görüldüğü,
- yabancı dil düzeyleri arasında İletişim Becerileri Ölçeği ve alt faktörü arasında kötü grubunun iyi grubundan daha düşük değer almasından dolayı gruplar arasında fark görüldüğü,

- yaşantıların çoğunun geçirildiği yerler arasında farklılıklar incelendiğinde İletişim Becerileri ve alt faktörleri arasında fark olduğu,

- bölümden memnun olma durumları arasında herhangi bir ölçek ya da alt faktörler arasında bir farklılık görülmediği,

- farklı ülkelerden arkadaş edinme durumları arasında farklılıklar incelendiğinde İletişim Becerileri alt faktörleri arasında farklılık olduğu, farklılıkların arkadaş edinenlerin daha düşük ortalamaoya sahip olmasından kaynaklandığı sonuçlarına ulaşılmıştır.

Tez çalışmasının başında kurulan ana hipotez kapsamında iletişim becerileri ile kültürlerarası duyarlılık ölçekleri arasındaki ilişki regresyon analizi sonuçları ile incelendiği durumlarda R kare değerinin 0,001 gibi çok düşük değer aldığı ve modelin istatistiksel olarak anlamlı olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bunun anlamı bireyler üzerinde yapılan İletişim Becerileri Ölçeği ile Kültürlerarası Duyarlılık Ölçekleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki görülmediği, bu iki konunun farklı alanları kapsadığından dolayı ilişkiye rastlanmadığı söylenebilir. Bireylerin iletişim becerilerinin kültürlerarası duyarlılıklarını etkilemediği, bu iki ölçeğin farklı konular üzerinde yoğunlaştığı söylenebilir. Bireylerin iletişim seviyeleri ile diğer kültürlere bakış açıları arasında bir ilişki olmadığı söylenebilir.

5.3. Öneriler

Bu çalışmada Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının kültürlerarası farkındalık ile iletişim becerileri arasındaki ilişki incelenmiştir. İyi bir öğretici olmak adına farkındalık seviyesinin yüksek olması, iletişim becerisinin önemli olduğu düşünülürse bu çalışmanın farklı öğretmen adayları üzerinden tekrar edilmesi önem arz etmektedir. Bu çalışma ve benzer çalışmalardan çıkacak sonuçlar ile öğretmen adaylarının eksik yönleri belirlenebilir, bu eksik yönleri geliştirmek adına kurslar açılabilir, mevcut müfredata dersler eklenebilir. Bu tarz girişimler sonucunda daha bilinçli ve duyarlı öğretmen yetiştirmenin mümkün olacağı öngörülmektedir.

Araştırma Önerileri

- İlerleyen çalışmalarda bu iki ölçeği etkileyen diğer değişkenler ya da ölçekler ile ilişkileri incelenebilir.

- Bu çalışma sadece bir üniversite üzerinden yapıldığı için benzer şekilde farklı üniversite öğrencileri üzerinde yapılacak çalışmalar ile bu ölçekler arası karşılaştırmalar yinelenabilir.

- İletişim Becerileri Ölçeği ile Kültürlerarası Duyarlılık Ölçekleri arasında yapılan bu çalışma iletişim ve kültürlerarası etkileşimi ölçen diğer ölçeklerle tekrarlanıp, analiz sonuçları kıyaslanabilir.

Hizmet İçi Eğitim – Ders ya da Etkinlik Önerileri

- Bu ölçek ortalamaları incelendiğinde iki ölçek puanının da düşük olduğu görülmektedir. Bu bağlamda gerek iletişim kalitesinin artması, gerekse başka kültürlerden gelen insanların birbirleriyle daha kaliteli iletişim kurabilmesi için bu alanda araştırmalar yapılmalıdır.

- Araştırma sonucu belirlenen eksiklikleri giderebilmek adına öğrencilere Kültürlerarası Duyarlılık ve İletişim Becerisi kazandırmak adına bu alanda eğitimler, seminerler düzenlenmelidir.

- Araştırma sonucunda belirlenen eksiklikleri giderebilmek adına öğrenciler üzerinde Kültürlerarası Duyarlılık ve İletişim Becerisini etkileyen faktörlerin belirlenmesi ve bu faktörlerin güçlendirmek adına dersler planlanması önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Acar, V. (2009). *Öğretmen adaylarının iletişim becerileri*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi].
- Akdağ, H., Oğuz, R., Tatar, O. ve Subaşı, Y. (2014). Ortaokul sosyal bilgiler ders kitaplarının güncel olaylar bağlamında öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2014(2), 49-65.
- Akpınar, M. ve Kaymakçı, S. (2012). Ülkemizde Sosyal Bilgiler öğretiminin genel amaçlarına karşılaştırmalı bir bakış. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 20 (2), 605-626.
- Aksoy, Z. (2016). Kültürlerarası iletişim eğitiminde öğrencilerin kültürlerarası duyarlılık gelişimi öz değerlendirmeleri üzerine bir inceleme. *Selçuk İletişim Dergisi*, 9(3), 34- 53.
- Aksungur, G. (2018). *Türkçe öğretmenlerinin sınıf içi etkili iletişim becerileri algılarının incelenmesi*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ahi Evran Üniversitesi].
- Aktın, K. (2010). *Türkiye, İngiltere ve ABD sosyal bilgiler/tarih ders kitaplarında yapılandırmacı yaklaşım; II. Dünya savaşı örneği*. [Yayımlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi].
- Akyüz, Y. (1999). *Türk eğitim tarihi*. İstanbul: Alfa Basım Yayım Dağıtım.
- Arabacı, N. ve Ömeroğlu, E. (2013). 48-72 aylık çocuğa sahip anne-babaların çocukları ile iletişimlerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 30, 41-53.
- Arıbaş B.B. (2018) *Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının sosyal Zeka Düzeyleri ile İletişim Becerileri Arasındaki İlişkin İncelemesi*. Uşak Temmuz.
- Arslantürk, Z., ve Amman, M. (2012). *Sosyoloji (kavramlar-kuramlar-süreçler-teoriler)*. İstanbul: Çamlıca Yayınları.
- Avcı, Ö. (2017). *Duygusal zekâ ve iletişim*. İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Babacan, Ç. (2011). *Öğretmenler için beden dili*. Elma Yayınevi

- Baltacı, H.Ş. (2014). Okulda kişilerarası ilişkiler ve iletişim. A. Kaya (Ed.), *Kişilerarası ilişkiler ve etkili iletişim*. (ss.273-294). Ankara: Pegem Akademi. Bangir, G. (1997). Sınıf içi iletişime ilişkin öğretmen-öğrenci davranışları görüşleri ve önerileri. [Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi].
- Barr, R., Barth, J. L. ve Shermis, S. S. (2013). *Sosyal bilgilerin doğası* [The nature of the social studies]. (Çev. C. Dönmez). Ankara: Pegem Akademi.
- Basit, O. (2017). *Çocuktan anneye yaklaşımıyla uygulanan iletişim eğitiminin anne çocuk iletişimine etkisinin incelenmesi*. [Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi].
- Başbay, A. ve Bektaş, Y. (2009). Çokkültürlülük bağlamında öğretim ortamı ve öğretmen yeterlikleri. *Eğitim ve Bilim*, 34(152), 30-43.
- Bayhan N. (2023) *Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Çocuk K-Haklarına İlişkin Tutumları ile Kültürlerarası Duyarlılıkları arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. [Yüksek Lisans Tezi, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi].
- Beebe, S. A., Beebe, S. J., Ivy, D. K. ve Watson, S. (2005). *Communication: Principles for a lifetime*. USA: Pearson Education, Inc.
- Bennett, J. M., & Bennett, M. J. (2004). An integrative approach to global and domestic diversity. *Handbook of Intercultural Training*. 147-165.
- Berk. E. (2007). *Yazınsal İletişim ve Halkla İlişkiler*. Yeni İnsan Yayınevi, İstanbul, 7-17 .
- Bhawuk, D. P. & Brislin, R. (1992). The measurement of intercultural sensitivity using the concepts of individualism and collectivism. *International Journal Of Intercultural Relations*, 16(4), 413-436.
- Bilgili, A. S. (2010). Geçmişten günümüze sosyal bilimler ve Sosyal Bilgiler. A.S. Bilgili (Ed.), *Sosyal Bilgilerin Temelleri* (s. 1-38). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Bolat, S. (1996). Eğitim öğretimde iletişim: Hacettepe eğitim fakültesi uygulaması. *Hacettepe Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12, 75-78.
- Bulut, N. (2004). İlköğretim sınıf öğretmenlerinin iletişim becerilerine ilişkin algılarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2 (4), 443-452.
- Ceylan, E. A. (2017). Okul öncesi öğretmenlerinin çocuk sevmeye düzeyleri ile iletişim becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi. [Yüksek Lisans Tezi, Aksaray Üniversitesi].

- Chen, G. M. & Starosta W. J., (1996). Intercultural communication competence: A synthesis. *Communication Yearbook*. ed. Brant. R. Burleson. California: Sage Publications: 353-383.
- Cüceloğlu, D. (2018). *İletişim donanımları*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Çağdaş, A. (2012). *Anne-baba-çocuk iletişimi*. Ankara: Eğiten.
- Çalışkan, N., ve Karadağ, E. (2010). *Eğitim, iletişim ve öğretmenin beden dili*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Çam E. (2021) Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Kültürlerarası Duyarlılıklarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. [Yüksek Lisans Tezi. Niğde Üniversitesi].
- Çelenk, S., Tertemiz, N. ve Kalaycı, N. (2000). *İlköğretim programları ve gelişmeler*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Çengelci, T. (2011). Sosyal Bilgilerde iletişimin yeri ve önemi. R. Turan, K. Ulusoy (Ed.), *Sosyal Bilgilerin Temelleri* (s. 250-269). Ankara: Pegem Akademi.
- Çöllü, E. F. ve Öztürk, Ye (2006). Örgütlerde inançlar, tutumlar, tutumların ölçüm yöntemleri ve uygulama örnekleri bu yöntemlerin değerlendirilmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 9(1-2), 373-404.
- Çuhadar, C., Özgür, H., Akgün F. ve Gündüz, Ş. (2014). Öğretmen adaylarının iletişim becerileri ve iletişimci biçimleri. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15 (1), 295-311.
- De Castro, P. (2009). *Librarians of babel: A toolkit for effective communication*. UK: Chandos.
- DeFleur, M., Kearney, P. ve Plax, T. G. (2005). *Fundamentals of human communication: Social science in everyday life* (3. Cilt). New York: The McGraw Hill Companies, Inc.
- Demiray, U. (2010). *Etkili İletişim*, Pegem yayınları.
- Demirel, Ö. Ve Şahinel, M. (2006). *Türkçe ve sınıf öğretmenleri için Türkçe öğretimi*. Ankara, Pegem Yayıncılık.
- Dilworth, P.P (2000). *Multicultural content integration in social studies classrooms*. Emory University, ProQuest Dissertations Publishing, 2000. 3009428.
- Doğanay, A. (2008). Çağdaş Sosyal Bilgiler anlayışı ışığında yeni Sosyal Bilgiler programının değerlendirilmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17 (2), 77-96.

- Dominick, J. R. (2007). *The dynamics of mass communications*. USA: McGraw Hill.
- Dönmezer, İ. (2009). *Ailede iletişim ve etkileşim*. Ankara: Pegem Yayınları.
- Ergin, A. (2012). *Eğitimde etkili iletişim*. Ankara: Anı yayıncılık
- Fidan, N., ve Erden, M. (1994). *Eğitime giriş*. Alkım Yayınları.
- Fritz, W., Graf, A., Henze, J., Möllenberg, A., & Chen, G. M. (2002). Measuring intercultural sensitivity in different cultural contexts. *Intercultural Communication Studies*, 11(2), 165- 176.
- Gençtürk-Güven, E. (2021). *Kültürel okuryazarlık*. K. Karatekin, & E. Gençtürk-Güven (Ed.), Sosyal bilgiler için çoklu okuryazarlıklar II içinde (s. 1-33). Ankara: Pegem Akademi.
- Göçer, A. (2012). Dil-kültür ilişkisi ve etkileşimi üzerine. *Türk Dili*, 729(1), 50-57.
- Gülbahçe, Ö. (2010). Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi öğrencilerinin iletişim becerilerinin incelenmesi. *Atatürk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 12 (2), 12-22.
- Güngör, N. (2016). *İletişim kuramlar ve yaklaşımlar*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Güngördü, E. (2001). *İlköğretimde hayat bilgisi ve Sosyal Bilgiler öğretimi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Gürgen, H. (2003). İletişim Süreci ve Öğeleri,, F. Uztuğ (Editör). *Halkla ilişkiler ve iletişim*. Birinci baskı. Eskişehir. Anadolu Üniversitesi Yayını ve Açık Öğretim Fakültesi Yayını, ss.25-42.
- Gürüz, D. ve Temel Eğinli, A. (2017). *Kişilerarası iletişim*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Güvenç, B. (2019). *Kültürün Abc'si* (9. bs.). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Güvenç, B. (2021). *Kültürün Abc'si*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Hammer, M. R., Bennett, M. J. & Wiseman, R. (2003). Measuring intercultural sensitivity: the intercultural development inventory. *International journal of intercultural relations*, 27(4), 421-443.
- Hartley, P. (2014). *Kişilerarası iletişim*. (Çev. Ü. Doğanay, M. Aktaş Yamanoğlu, B. Şimşek, P. Özdemir, H. Karaaslan Şanlı ve Ş. Özdemir Taştan). Ankara: İmge Kitabevi.
- Hertzberg, H. W. (1981). *Social studies reform 1880-1980*. Boulder: Social Science Education Consortium Publishing.

- Işık, M. (2017). *İletişim bilime giriş*. Konya: Eğitim Yayınevi.
- Kartarı, A. (2020). *Kültür, farklılık ve iletişim*. (3.basım). İstanbul: İletişim Yayıncılık.
- Kartarı, A., (2014). *Kültür, farklılık ve iletişim*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Kasar. A. (2011). *Örgütiçi Kişilerarası İletişimde İkna ve İzlenim Yönetimi*. [Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi]
- Kaya, A. (2016). İletişime Giriş: Temel Kavramlar ve Süreçler. A. Kaya (Ed.), *Kişilerarası ilişkiler ve etkili iletişim* (2-29), Ankara: Pegem Akademi.
- Kaya, Y. K. (1991). *Eğitim yönetimi*. Ankara Bilim Yayınları
- Kazmier. L. (1979). *İşletme Yönetimi İlkeleri*, (Çev. Cemil Cem, Oya Çiftçi) Ankara; Şafak Matbaası
- Keçe, M. ve Merey, Z. (2011). İlköğretim sosyal bilgiler kazanımlarının sosyal bilimler disiplinlerine ve disiplinler arası anlayışa uygunluğunun belirlenmesi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(1), 110-139.
- Kılıç, H. (2013). Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının iletişim becerilerinin belirlenmesi ve bazı değişkenler açısından incelenmesi. [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi].
- Kılıçoğlu, G., Gedik, H. ve Akhan, N.E. (2011). Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının iletişim becerilerinin değerlendirilmesi. *2nd International Conference on New Trends in Education and Their Implications*, 27-29 April: Antalya, 1243-1251.
- Kocatürk, U. (2007). *Atatürk'ün fikir ve düşünceleri* (Atatürk Araştırma Merkezi). Ankara: Erek Matbaacılık.
- Korkut Owen, F. Ve Bugay, A. (2014). İletişim Becerileri Ölçeği'nin Geliştirilmesi: geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(2),51-64.
- Korkut, F. (1996). İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeğinin Geliştirilmesi: güvenirlik ve geçerlik çalışmaları. *Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2(7),18-22.
- Küçükaslan. N. (2014). *Etkili iletişim teknikleri*. İstanbul: Ekin Basın Yayın Dağıtım.
- Kymlicka, W. (2002). *Contemporary political philosophy: An introduction* (2. edit.). New York, Oxford University Press.

- Ladin Ş. (2022) Eğitimde Çok Kültürlülük Araştırmaları Üzerine Bir Araştırma. [Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi].
- Lazor, J. (2009). *İletişim bilimi*. (Çev. C. Anık). Ankara: Vadi Yayınları.
- Mahiroğulları, A. (2005). Küreselleşmenin kültürel değerler üzerine etkisi. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, 50, 1275-1288.
- Mann, A. N. (2013). *Integration of Multicultural Education Into K–12 Social Studies Courses: A Case Study*. Walden University, ProQuest Dissertations Publishing, 2013. 3591312.
- MEB. (2005). *4. ve 5. sınıf Sosyal Bilgiler programları*. Ankara: MEB Yayınları.
- MEB. (2018). *Sosyal Bilgiler dersi öğretim programı*. Ankara: MEB Yayınları.
- Medina–López–Portillo, A. (2004). Intercultural learning assessment: the link between program duration and the development of intercultural sensitivity. *Frontiers: The Interdisciplinary Journal Of Study Abroad*, 10(1), 179-200.
- Mısırlı. İ. (2007). *Genel ve Teknik İletişim*. 3. Baskı. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Millî Eğitim Bakanlığı (2023). Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul 4, 5., 6. ve 7. Sınıflar). <http://mufredat.meb.gov.tr/> adresinden 10.02.2023 tarihinde ulaşılmıştır.
- Milli, M. S. ve Yağcı, U. (2017). Öğretmen adaylarının iletişim becerilerinin incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17 (1), 286-298.
- Mutlu, E. (2008). *İletişim sözlüğü*. Ankara: Ayraç.
- Narin, N. (2009). *İlköğretim ikinci kademe sosyal bilgiler öğretmenlerinin eleştirel düşünme becerilerinin incelenmesi*. [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi]
- Nural, E. (2008). Kurumlarda, işyerlerinde insan ilişkileri. A. Solak (Ed.), *İnsan İlişkileri ve İletişim* (s. 173-210). Trabzon: Hegem Yayınları.
- Ocak, G. ve Erşen, Z.B. (2015). Öğretmen adaylarının iletişim becerileri algılarının incelenmesi. *Mehmet Akif Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33, 119.
- Odabaşı, Y. ve Oyman, M. (2005). *Pazarlama iletişimi yönetimi*. İstanbul: Mediacat Yayınları
- Oğuz, E., S., (2011). *Toplum bilimlerinde kültür kavramı*. Edebiyat Fakültesi Dergisi, 28(2).
- Oskay, Ü. (2001). *İletişimin ABC'si*. (3. Baskı). İstanbul: Der.

- Öğüt, N. (2017). *Kültürlerarası duyarlılık düzeyi ile etnikmerkezcilik, yaşam doyumu ve mutluluk düzeyleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi*. [Yayınlanmamış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi]
- Öksüzöğlu M.K. *Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Küresel Vatandaşlık Düzeyleri ile Günümüz Dünya Sorunlarına Yönelik Tutumları arasındaki İlişki*. [Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi]
- Özensel, E. (2012). Çokkültürlülük uygulaması olarak Kanada çokkültürlülüğü. *Akademik İncelemeler Dergisi (Journal of Academic Inquiries)*, 7(1), 55-69.
- Özhan, İ. (2006). *Farklılaşmanın özel görünümleri olarak çokkültürlülük ve çok kültürcülük*. [Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi]
- Özönder, M. C. (2001). Takdim: Küreselleşme tartışmalarının terör boyutu. *KÖK Araştırmalar Dergisi*, III (2), 1-4.
- Öztürk, K. (2017). *İletişim sanattır*. İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Pişkin, S. (2013). *Görsel iletişim aracı olan fotoğrafın katalog tasarımlarındaki rolü*. [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Arel Üniversitesi].
- Polat, S. (2009). Öğretmen adaylarının çok kültürlü eğitime yönelik kişilik özellikleri, *International Online Journal of Educational Sciences*, 1(1), 154-164.
- Rengi, Ö. ve Polat, S. (2014). Sınıf öğretmenlerinin kültürel farklılık algıları ve kültürlerarası duyarlılıkları. *Zeitschrift für die Welt der Türken/Journal of World of Turks*, 6(3), 135-156.
- Sabuncuoğlu, Z. (1984). *Çalışma psikolojisi*. Bursa: Uludağ Üniversitesi Yayınları.
- Salgur, S. A. ve Gürsoy, A. (2015). Multicultural education and teacher's characteristics. *Euromentor Journal*, 6(3), 7-17.
- Samovar, L., Porter, R., & Mcdaniel, E. (2012). *Intercultural communication a reader* (13. basım). Boston: Wadsworth.
- Savaş, B. ve Ünüvar, P. (1999). *Hayat bilgisi ve Sosyal Bilgiler öğretimi*. Burdur: MEB Yayınları.
- Saygılı, D. & Kana, F. (2018). Yabancı dil olarak Türkçe öğreten öğretmenlerin kültürlerarası duyarlılığı. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 6(4), 1041-1063.

- Saygılı, G., (2020). Gençlerin çokkültürlü yeterlik algıları. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 24(2).
- Sinagatullin, I. M. (2003). *Constructing multicultural education in a diverse society*. London: The Scarecrow Press, Inc
- Sözer, E. (1998). *Sosyal Bilgiler programının amaçları, ilkeleri ve temel özellikleri*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Yayınları.
- Şimşek, H. (1999). Turkish higher education system in the 1990s. *Mediterranean Journal of Educational Sciences*, 4, 2, 133-153.
- Tan, Ç. ve Tan, S. (2016). Öğretmen adaylarının iletişim becerileri ile sınıf yönetme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *e-Kafkas Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 3 (1), 1-14.
- TDK. (2021, 12 07). Kültür. Türk Dil Kurumu Sözlükleri: <https://sozluk.gov.tr/> adresinden alındı.
- Temel Eğinli, A. (2011). Kültürlerarası yeterliliğin kazanılmasında kültürel farklılık eğitimlerinin önemi. *Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(35),215-227.
- Tepeköylü, Ö., Soytürk, M. ve Çamlıyer, H. (2009). Beden eğitimi ve spor yüksekokulu (Besyo) öğrencilerinin iletişim becerisi algılarının bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 7 (3), 115-124.
- Tezcan, M. (1996). *Kültürel Antropoloji*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.
- Turgut, F. (2019). *Thomas Hobbes 'ta yasa üzerine bir inceleme*. [Yüksek Lisans Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi].
- Turhan, M. (1969). *Kültür değişimleri*. İstanbul, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları.
- Tutar, H., ve Yılmaz, M. K. (2003). *Genel iletişim*. Nobel Basımevi
- Türk Dil Kurumu (1974). Kültür, eğitim terimleri sözlüğü <https://sozluk.gov.tr/> adresinden 19 Temmuz 2022 tarihinde erişilmiştir.
- Türk S. A. *Sınıf ve Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Kültürlerarası Duyarlılıkları ve İç Dış Kontrol Odağı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. [Yüksek Lisans Tezi. Kastamonu Üniversitesi].

- Tylor, E. B. (1994). *Primitive culture: Researches into the development of mythology, philosophy, religion, art, and custom*. The Collected Works of Edward Burnett Tylor (c. 3). England: Routledge/Thoemmes Press.
- Uçak, J. (2018). *Çalışan ve çalışmayan kadınlarda iletişim becerilerinin evlilik doyumuna etkisi* [Yüksek lisans tezi, Üsküdar Üniversitesi].
- Uğur, A., Coşkun Keskin, S. & Şenel, T. (2022). Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin 2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programına Yönelik Görüşleri. *Öğretmen Eğitimi ve Öğretim*, 3 (1), 17-37. DOI: 10.55661/jnate.985816.
- Ulukaya- Öteleş, Ü. (2021). Çokkültürlü küresel dünyanın sosyal bilgiler eğitimindeki görünümü: kültürlerarası duyarlılık. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 22(3), 2559-2581.
- Unesco (1982). *Mexico City declaration on cultural policies*.
- Usluata, A. (1995). *İletişim Nedir*. İletişim Yayınları.
- Uygun, K. ve Arıkan, A. (2019). Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İletişim Becerilerinin İncelenmesi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 8 (4), 2256-2281. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/teke/issue/50771/667213>.
- Üstün, E. (2011). *Öğretmen Adaylarının Kültürlerarası duyarlılık ve Etnik Merkezilik Düzeylerini Etkileyen Etmenler*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Yıldız Teknik Üniversitesi].
- Vatandaş, C. (2002). *Çok kültürlülük*. İstanbul: Değişim Yayınları.
- Yakışır, A., N. (2009). *Bir modern olgu olarak çokkültürlülük*. [Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi].
- Yanardağ, A. (2017). Örf ve adetler sosyolojisi. *Iğdır Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 9, 39-63.
- Yanpar-Yelken, T. (2015). *Öğretim teknolojileri ve materyal tasarımı*. Pegem Akademi Yayınları.
- Yavuzer, H. (1999). *Çocuk psikolojisi* (18. Baskı). Remzi Kitabevi.
- Yeşil, S. (2009). Kültürel farklılıkların yönetimi ve alternatif bir strateji: Kültürel zeka. *KMU İİBF Dergisi*, 11(16).

- Yeşil, H. (2010). The relationship between candidate teachers' communication skills and their attitudes towards teaching profession. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 9, 919-922.
- Yetişkin, G. (2016). *Ergenlerde iletişim becerileri ve utangaçlık arasındaki ilişkinin incelenmesi*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Beykent Üniversitesi].
- Yıldırım, Arif. (2011). *İlköğretim 5. Sınıf Öğrencilerinin Türkçe Dersinde İletişim Becerilerini Kullanmaya Yönelik Öğretmen Görüşleri*, [Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi]
- Yurdakul S. (2023) *Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Kültürel Yeterlilik, Kültürel Zeka ve Kültürlerarası Duyarlılık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. [Yüksek Lisans Tezi. Karadeniz Teknik Üniversitesi]
- Yücel, Y. ve Yediyıldız, B. (1988). *Tarih ve Kültür*. Erdem, 4(10), 31-38.
- Zıllıoğlu, M. (2003). *İletişim nedir*. İstanbul: Cem Yayınevi.

EKLER

Ek 1. Anket Formu

Onam Formu
(GİRİŞİMSEL OLMAYAN ÇALIŞMALAR İÇİN)

“Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Kültürlerarası Farkındalıkları ve İletişim Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” adlı çalışma Yüksek Lisans Öğrencisi Gülin KAZAZİ ALPER tarafından gerçekleştirilecektir. Araştırma sosyal bilgiler öğretmenliği bölümü öğrencilerinin kültürlerarası farkındalıkları ve iletişim becerileri düzeylerini ölçmek ve değişkenler arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla planlanmıştır. Bu araştırmaya katılmak gönüllülük esasına dayanmaktadır. Çalışmaya katılmayı kabul ettikten sonra veri toplama formunu doldurmaya başlamış olsanız bile istemediğiniz takdirde çalışmaya katılmaktan vazgeçebilirsiniz. Formu eksiksiz doldurup araştırmacıya vermiş olmanız/göndermeniz çalışmaya katılma konusunda gönüllü olduğunuz anlamına gelmektedir.

Sizden elde edilen tüm bu bilgiler bilimsel bir araştırmada kullanılacaktır. Araştırma sonuçları kimlik belirtecek herhangi bir isim ya da işaret içermeyecektir. Bu araştırmada sizinle ilgili tutulan tüm kayıtlar gizli kalacaktır.

Bu nedenle soruların tümüne doğru ve eksiksiz yanıt vermeniz büyük önem taşımaktadır. Çalışma formu 3 bölüm 58 sorudan oluşmaktadır. Anketi tamamlamak yaklaşık 10 dk. zamanınızı alacaktır. Çalışma ile ilgili herhangi bir sorunuz olduğunda aşağıda iletişim bilgileri yer alan sorumlu araştırmacı Gülin KAZAZİ ALPER ile çekinmeden iletişime geçebilirsiniz.

Çalışmamız için zaman ayırarak bilim dünyasına verdiğiniz katkı için teşekkürler...

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

- 1) Cinsiyetiniz? () Erkek () Kadın
 2) Yaşınız? () 18-20 () 21-24 () 25-28 () 28 Üzeri
 3) Okudunuz Sınıf? () 1. Sınıf () 2. Sınıf () 3. Sınıf () 4. Sınıf
 4) Sosyo-ekonomik düzeyinizi nasıl algılıyorsunuz? () Düşük () Orta () Yüksek
 5) Öğretmenlik Tercih Sıranız Nedir? () 1-5 () 6-10 () 11 ve sonrası
 6) Okuduğunuz Bölümden Memnun musunuz? () Evet () Hayır
 7) Yabancı Dil Bilme Düzeyinizi Nasıl Değerlendiriyorsunuz? () Kötü () Orta () İyi
 8) Farklı Ülkelerden Arkadaşlarınız Var mı? () Evet () Hayır
 9) Yurtdışında Yaşama, Tatil veya Gezme İmkânınız Oldu mu? () Evet () Hayır
 10) Yaşantınızı Çoğunlukla Geçirdiğiniz Yer Nedir? () Metropol, İl () İlçe () Köy-Kasaba () Yurtdışı

KÜLTÜRLERARASI DUYARLILIK ÖLÇEĞİ

Aşağıdaki ifadeleri hızlıca okuyunuz ve ilk izleniminize göre cevap veriniz. Cevaplarınızı 1 ile 5 arasında, düşüncenizi en iyi tanımlayan numara ile gösteriniz. Bu ölçekte “doğru” veya “yanlış” cevaplar olmadığını unutmayınız ve mümkün olduğu kadar içten cevaplar vermeye özen gösteriniz.

Teşekkürler

		Hiç Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
1.	Farklı kültürlerden insanlarla etkileşim kurmaktan zevk alırım.	1	2	3	4	5
2.	Bence, diğer kültürlerin insanları dar görüşlüdür.	1	2	3	4	5
3.	Farklı kültürlerden insanlarla etkileşim kurma konusunda kendimden oldukça eminim.	1	2	3	4	5
4.	Farklı kültürlerden insanlarla etkileşim kurarken istediğim kadar sosyal olabilirim	1	2	3	4	5
5.	Farklı kültürlerden insanlarla etkileşim kurarken söze nasıl başlayacağımı daima bilirim.	1	2	3	4	5
6.	Farklı kültürlerden insanların önünde konuşmak bana çok zor gelir	1	2	3	4	5
7.	Farklı kültürlerden insanlarla vakit geçirmekten hoşlanmıyorum.	1	2	3	4	5
8.	Farklı kültürlerden insanların değerlerine saygı duyarım	1	2	3	4	5
9.	Farklı kültürlerden insanlarla etkileşim kurarken çabuk gerilirim.	1	2	3	4	5
10.	Farklı kültürlerden insanlarla etkileşim kurarken kendime güvenirim.	1	2	3	4	5
11.	Kültürleri farklı akranlarım hakkında bir izlenim oluşturmada önce bekleme eğiliminde olurum	1	2	3	4	5
12.	Farklı kültürlerden insanlarla birlikteyken sık sık cesaretim kınılır.	1	2	3	4	5
13.	Farklı kültürlerden insanlara karşı açık görüşlüyümdür.	1	2	3	4	5
14.	Farklı kültürlerden insanlarla etkileşim kurarken çok iyi gözlem yaparım.	1	2	3	4	5
15.	Farklı kültürlerden insanlarla etkileşim kurarken sıklıkla kendimi işe yaramaz hissedirim.	1	2	3	4	5
16.	Farklı kültürlerden insanların davranış biçimlerine saygı duyarım.	1	2	3	4	5
17.	Farklı kültürlerden insanlarla etkileşim kurarken mümkün olduğu kadar çok bilgi edinmeye çalışırım.	1	2	3	4	5
18.	Farklı kültürlerden insanların fikirlerini kabul etmem.	1	2	3	4	5
19.	Bence, benim kültürüm diğer kültürlerden daha iyidir.	1	2	3	4	5

	Etkileşimimiz sırasında kültürel olarak farklı akranıma sık sık olumlu tepkiler veririm	1	2	3	4	5
21.	Kültürel olarak farklı insanlarla uğraşmak zorunda kalacağım durumlardan kaçınırım.	1	2	3	4	5
22.	Kültürel olarak farklı akranıma, sözlerimle ve hareketlerimle onu anladığımı sık sık belli ederim.	1	2	3	4	5
23.	Kültürel olarak farklı olduğum akranımla aramdaki farklılıklardan zevk alırım	1	2	3	4	5

İLETİŞİM BECERİLERİ DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ

		Hiçbir Zaman	Nadiren	Bazen	Sıklıkla	Her Zaman
Maddeler						
1	İnsanları oldukları gibi kabul ederim.	1	2	3	4	5
2	Düşüncelerimi istediğim zaman anlaşılır biçimde ifade edebilirim.	1	2	3	4	5
3	Başkalarını önyargısız dinlerim.	1	2	3	4	5
4	Yaşadığım olaylardaki duygularımı sözlerimle ve beden dilimle başkalarına iletebilirim.	1	2	3	4	5
5	Karşımdakini dinlerken anlamadığım bir ayrıntı olduğunda konunun açığa kavuşması için sorular sorarım.	1	2	3	4	5
6	Birisi ile iletişim içindeyken sakın bir ses tonuyla konuşurum.	1	2	3	4	5
7	İnsanlara yakın ilgi duyarım.	1	2	3	4	5
8	Diğer insanlarla kolaylıkla sohbet başlatabilirim.	1	2	3	4	5
9	İlişki içinde bulunduğum kişilerin anlatmak istediklerini dinlemek için onlara zaman ayırırım.	1	2	3	4	5
10	Konuşurken söylediklerimle beden dilimin uyumasına dikkat ederim	1	2	3	4	5
11	Birini dinlerken ne karşılık vereceğimden çok onun ne demek istediğini anlamaya çalışırım.	1	2	3	4	5
12	Konuşmaları dinlerken, içerikle yüz ifadesinin ya da beden duruşunun uyumuna dikkat ederim	1	2	3	4	5
13	Benimle herhangi bir konuda konuşmayı istemeyen birisini konuşmaya zorlamam.	1	2	3	4	5
14	Başkalarına içtenlikle iltifat ederim.	1	2	3	4	5
15	Başkaları konuşurken yanıt vermeden önce onların sözlerini bitirmelerini beklerim	1	2	3	4	5
16	Birileriyle konuşurken onları rahatsız edebilecek kadar yakınlarında olmamaya özen gösteririm.	1	2	3	4	5
17	Duygularımı rahatlıkla dile getirebilirim.	1	2	3	4	5
18	Birisini dinlerken söylenenlerin altında yatan duyguları anlayabilirim.	1	2	3	4	5
19	Yüz yüze olmasak da konuştuğum kişinin duygusunu ses tonundan anlayabilirim.	1	2	3	4	5
20	Düşüncelerimi sözel olarak ifade edebilirim.	1	2	3	4	5
21	Birisiyle konuşurken ona yanıt vermeden önce onu doğru anlayıp anlamadığımı yoklarım.	1	2	3	4	5
22	Yazıırken seçilen sözcüklerin de önemli olduğunu aklımda tutarım.	1	2	3	4	5
23	Karşımdakini dinlerken onu anladığımı uygun bir dille ifade ederim.	1	2	3	4	5
24	Birisine bir öneride bulunmadan önce, onun öneri vermeme isteyip istemediğine dikkat ederim.	1	2	3	4	5
25	Eğer karşımdakinin işine yarayacaksa yaşadığım benzer deneyimleri onunla paylaşıyorum.	1	2	3	4	5

Ek 2. Etik Kurul İzni

MUĞLA SITKI KOÇMAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ARAŞTIRMALARI ETİK KURULU - 1
KARARI

Protokol No : 220206

Karar No : 47

Araştırma Yürütücüsü	Yüksek Lisans Öğrencisi GÜLİN KAZAZİ ALPER
Kurumu / Birimi	MEB / SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ
Araştırmanın Başlığı	Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Kültürlerarası Farkındalıkları Ve İletişim Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi
Başvuru Formunun Etik Kurula Geldiği Tarih	03.12.2022
Başvuru Formunun Etik Kurulda İncelendiği Tarih	İlk İnceleme Tarihi : 09.12.2022 1. Düzeltme Tarihi : 12.12.2022
Karar Tarihi	29.03.2023

KARAR : UYGUNDUR

AÇIKLAMA :Beyan edilen veri formlarının dışına çıkılmaması şartıyla araştırmanın uygulanabilirliği konusunda bilimsel araştırmalar etiği açısından bir sakınca yoktur.

Prof.Dr. Şendil CAN
Başkan

Prof.Dr. Aylin Çiğdem KÖNE
Üye

Doç.Dr. Aytekin FIRAT
Üye

Doç.Dr. Burçak BOZ YAMAN
Üye

Prof.Dr. Emine ÇİL
Üye

Doç.Dr. Aydan BEKAR
Üye

Doç.Dr. Ali Gürel GÖKSEL
Üye

Doç.Dr. Öner ÇELİKKALELİ
Üye

